Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 231 (17354) | 1986 оной октябриин 7, вторник | Сэн 3 мүн.

РАД ТҮМЭНЭЙ ҮНДЭҺЭ ШЭНЖЭТЭЙ

А. БАДИЕВ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ

шиидхэхы шата болоно. Советскэ Союзай ажалшадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалга соо түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй гол зорилгонууд тодорхойлогдоо һэн. Экономикын хүгжэлтэдэ ушаржа байдаг бэрхэшээл түбэгүүдые усадхан зайсуулжа, хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаха, үйлэдбэриин ургалтын эршэ дэлисые дээшэлүүлхэ, эсэсэй бүри үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха зорилго табигданхай.

Мүнөө ажалша коллективүүдтэ хараалһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар бэелүүлхынь, тиихэдээ ушаржа байһан бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабахын түлөө үүсхэл эдэбхи бадаруулагдажа байна. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулһанай, бүхы хүдэлмэриин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулһанай, социальна политика бэелүүлһэнэй, социалис демократиие гүнзэгырүүлһэнэй үндэһөөр арадай ажахые хурдан түргэн хүгжэлтын замда гаргаха зорилгонууд мүнөө партийна, совет органуудай, ажалша коллективүүдэй гол анхаралда табигдана. Промышленностьда, хүдөө ажахыда һайн хубилалтануудай боложо байһан тухай тодорхойгоор хэлэхэ эрхэ түрүүшын алхамууднай олгоно. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй юһэн һарын туршада арадай ажахын һалбаринуудай бэелүүлһэн хүдэлмэриин дүнгүүд энээниие тодо хурсаар элирхэйлэн харуулна.

Промышленна продукци худалдаха түсэбтэ даабаринууд һараһаа һара бүхэндэ жэгдэ һайнаар бэелүүлэгдэнэ. Промышленностьда ажалай бүтээсын ургалтын эршэ дэлисэ нэмээ. Энэ жэлдэ колхоз, совхозуудай таряалан дээрэ ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудай баян ургаса ургуулагдаа. Республикамнай таряа гүрэндэ тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ, эдэ үдэрнүүдтэ шэнэ ургасын ороохо таряан даабариһаа гадуур таряа тушаалгын пунктнуудта эльгээгдэжэ байна. 80 мянган тоннохоо бага бэшэ таряан гүрэнэй амбаарта хаагдаха. Ивалгын, Зэдын, Түнхэнэй, Тарбагатайн, Кабанскын, Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй районуудай механизаторнууд болон таряашад үндэр баян ургаса ургуулжа хурааһанаараа омогорхохо эрхэтэйл.

Хүдөө ажахын ажалшад ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэбэ. 503,5 мянган тоннохоо дээшэ үбһэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ 20 процентээр үлүү ехэ байна. Мяха, һү болон үндэгэ худалдаха талаар юһэн һарын түсэбүүд дүүргэгдээ.

Капитальна барилгада, хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын албанай ба худалдаа наймаанай предприятинуудай хүдэлмэридэ горитой амжалтанууд түйлагдаа.

Гүрэн түрые хүтэлбэрилгэдэ олониитые хабаадуулха гээшэ Октябриин агууехэ түйлалта болоно. «Би оронһоо хүтэлбэрилэлсэнэб гэжэ хүдэлмэришэн бүхэн мэдэрхэ ёһотой», — гэжэ В. И. Ленин хэлээ һэн. Агууехэ вождиимнай һанал бодол бэелүүлэгдээ. Мүнөө олон миллион совет хүнүүд энэ хэрэгтэ үргэнөөр хабаадуулагдана. Арадай депутадуудай Советүүдэй бүридэл Ильичэй захяа заабаринуудые бэелүүлгын толотомо гэршэ жэшээ болоно. 10 мянга гаран арадай түлөөлэгшэд манай республикын Советүүдэй хүдэлмэридэ хабаадана. Зүб мүрөөр хүтэлбэрилбэл, эмхидхэбэл, арадай депутадуудай Советүүдэй системэ горитой ажал хэрэгүүдые шиидхэхэ аргатай асари ехэ хүсэн болоно.

КПСС-эй XXVII съездһээ хойшо үнгэрһэн саг соо гүрэнэй засагай зургаануудай хүдэлмэри залан сэхэ, элдэб янза болоо гэжэ нэн түрүүн хэлэхэ хэрэгтэй. Урдамнай табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ Советүүд эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана, гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, саг үргэлжын комиссинуудай, депутадай бүлэгүүдэй болон постнуудай эмхидхэлэй хүдэлмэри эдэбхижүүлэгдэнэ.

Районуудай, городуудай, хүдэлмэришэнэй һуурин тосхонуудай экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ нютагай Советүүдэй үүргэ нүлөөн ургажа байна. Арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской, Советскэ, Хойто-Байгалай болон бусад хэдэн районно Советүүдэй ажал ябуулгада олохон шэнэ юумэн бии болоо. 1985 ондо сельскэ болон поселково Советүүдэй дунда дэлгэрһэн Бүхэроссин социалис мүрысөөндэ илаһан Хойто-Байгалай районой Северомуйскын поселково Совет, энэл районой Шэнэ-Уоянай поселково Совет шэнэ ёһоор, үргэн дэлисэтэйгээр хүдэлнэ. Газар дайда дээрээ экономическа ба социальна хүгжэлтын хүдэлмэриие улам эдэбхижүүлһэн байгаа. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум тэрэнэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые һайшаан сорсолоо. Байгша оной түрүүшын хахадай дүнгүүдээр республика соогоо эрхим түрүү гэжэ тоологдоһон Баунтын районой Багдаринай поселково Соведэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ шухала. Кабанскын районой Твороговско сельскэ Совет, Хурамхаанай районой Дэрээнэй сомоной Совет, Яруунын районой Үльдэргын сомоной Совет, Сэлэнгын районой Новоселенгинскын сельскэ Совет, Мухар-Шэбэрэй районой Хушуун-Узүүрэй сомоной Совет түрүүшүүлэй тоодо ороно. Эдэ Советүүд КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдэй үндэһөөр хүдэлмэреэ шэнэдхэн хубилгажа байнхай. Хүдэлмэридөө зохёохы ёһоор хандалгын жэшээнүүд район бүхэндэ бии.

Советүүдэй хүдэлмэриин хэмжээн депутадуудай эдэбхи үүсхэл болон харюусалгаһаа, арадай һунгамалай уялгануудые шадамараар, хүсэл эрмэлзэлтэйгээр дүүргэһэнһээ ходоо дулдыдадаг. Манай депутадууд — нэрэ хүндэтэй хүнүүд, диилэнхи олонхидоо — социалис мүрысөөндэ илагшад, түсэбтэ табан жэлэй түрүүшүүл. Тэдэнэр үгэ болон хэрэгээрээ коллективүүдэй урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ бусадые элсүүлдэг. Ажалдаашье, ниитынгээшье ажал ябуулгын даалгагдаһан участок дээрэ үльгэр жэшээ харуулдаг зарим нэгыень нэрлэе. Нэн түрүүн эдэ хэд бэ гэбэл, Социалис Ажалай Герой, республикын Верховно Соведэй депутат Г. Л. Рабдаев, Улаан-Үдын городской Соведэй депутадууд: телефонно станциин электромонтер Н. А. Красикова, локомотив-вагон заһабарилгын заводой ОТК-гай хинагша З. П. Бардаева, Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай штукатур-шэрдэгшэ Г. Л. Баталова, Клюевкын участково больницын ахамад врач, Бабушкинай горсоведэй депутат С. А. Сивяков, Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой һаалишан, Зырянскын сельсоведэй депутат Т. Н. Колмакова, Юнхэрэй уурхайн үрэмдэлгын станогой машинистнүүдэй бригадир, Закаменскын райсоведэй депутат А. А. Шагдуров, Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой механизатор, Толтойн сомоной Соведэй депутат С-Д. Н. Будаев гэгшэд болоно.

Нютагай Советүүд мүнөө үедэ сессинүүдые бэлдэлгэдэ болон үнгэргэлгэдэ шэнэ һонирхолтой түхэл янзануудые бэдэржэ олоно. Жэшээнь, Улаан-Үдын Железнодорожно районно Соведэй гүйсэдком урид ажалша коллективүүдтэ шиидхэбэринүүдэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэһэнэй удаа сэхэ предприятинуудта нүүдэл сессинүүдые үнгэргэдэг. Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй гүйсэдком райсоведэй сессинүүд дээрэ харагдадаг асуудалнуудаар хүн зоной дунда анкетэнүүдые тараажа, дүнгүүдыень сорсолдог.

Верховно Соведэйшье арадай депутадуудай нютагай Советүүдэйшье, саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри эдэбхижүүлэгдээ. 1,5 жэлэй туршада олониитын, арадай ажахын элдэб һалбаринуудай мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын 15 комиссинуудай заседанинууд дээрэ арадай депутадуудай нютагай Советүүдэй, республикын министерствэнүүд болон албан зургаануудай ажал ябуулгадань хабаатай 90 асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Тиихэдээ КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар хүтэлбэрилгын зургаануудай ажал ябуулгада, СССР-эй, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта һунгагшадай үгэһэн захяануудые бэелүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдадаг. Саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэриин үрэ нүлөөн тухай нимэ нэгэ жэшээ тодо хурсаар гэршэлнэ. 1984 оной ноябрь соо республикын Верховно Соведэй элүүрые хамгаалгын болон социальна хангалгын талаар саг үргэлжын комиссиин (түрүүлэгшэнь К. П. Альцман) заседани дээрэ район соо хүн зондо амбулаторно-поликлиническэ туһаламжа эмхидхэхэ асуудалнуудаар арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй гүйсэдкомой тоосоон шагнагдаа һэн. Энэ заседани дээрэ олохон дутагдалнууд элирүүлэгдэжэ, тэдэниие усадхаха талаар комисси зүбшэл, заабаринуудые үгэһэн байна. Тэдэниие дүүргэлгэдэ район соо анхаралтайгаар хандаһан юм. Тэрэнэй һүүлээр врачебнэ хоёр амбулатори, фельдшерскэ хоёр пункт нээгдээ, эмшэлэлгын бүхы эмхи зургаанууд капитальнаар заһабарилагдаа. Амбулаторно-поликлиническэ туһаламжые эмхидхэлтэ һураггүй һайжараа. Энээнэй ашаар хүн зоной үбшэлхэ ушарнууд горитой үсөөрөө.

Республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын бусадшье комиссинууд хүдэлмэриеэ ашаг үрэ ехэтэйгээр, үсэд нэтэрүүгээр ябуулдаг. Эдэ бүгэдын эсэстэ тэдэнэй нэрэ хүндэнь бүри дээшэлнэ.

Районно болон городской олохон Советүүдэй саг үргэлжын комиссинууд предприятинуудта, эмхи зургаануудта хамтын болон нүүдэл заседанинуудые олоор үнгэргэдэг болоо. Энээнэй ашаар табигдаһан бүхы асуудалнууд тодорхойгоор, бүтэмжэтэйгөөр шиидхэгдэнэ.

Депутадуудай бүлэгүүдшье хүдэлмэриеэ шэнэдхэн хубилгана. Нютаг нютагуудаар хүдэлмэриень һайжаруулгада тэдэнэр Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй эдэбхитэй туһалагшадынь болонхой. Депутадуудай бүлэгүүд хүн зониие комплексноор хангалгын, хотонуудые, тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэриин олохон асуудалнуудые гүйсэдөөр шиидхэдэг. Магазинуудай, медицинын болон худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэриие шалгаха болон гуримшуулха талаар рейднүүдые үнгэргэдэг, Советүүдэй сессинүүдэй, гүйсэдкомуудай заседанинуудай шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинан шалгадаг. Улаан-Үдэ хотын, БАМ дээрэхи поселково Советүүдэй депутадуудай бүлэгүүдэй ябуулдаг хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхээр. Жэшээнь, хэдэн зарлалай туршада Советскэ районно Соведэй депутат, шэлэй заводой хүдэлмэришэн Е. С. Божедомовой толгойлдог шэлэй заводой поселогой депутадуудай бүлэг 27 һунгагшадай мэдүүлгэнүүдые хаража, мүрөөрнь тодорхой хэмжээнүүдые абаа. Энэмнай оройдоол жэлһээ үлүүхэн саг соо болоно бшуу! Загорск поселогой депутадуудай долоодохи бүлэг нилээд олон һайн хэрэгүүдые бүтээгээ. Тэрэниие мүн лэ хэдэн зарлалай туршада Железнодорожно районно Соведэй депутат, авиационно заводой мулигшэ В. Н. Пешняев толгойлдог юм.

Гэхэ зуура нютагай хэдэ хэдэн Советүүдэй ажал ябуулгые шэнжэлхэдэ, шэнэдхэн хубилгаха талаар хүдэлмэри тухай имагтал хэлсээд, өөрынгөө арга боломжонуудһаа доогуур уялгануудаа тэдэнэр дүүргэнэ, Конституцяар үгтэһэн эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ гүйсэд ашаглانагүй. Имагтал саарһан дээрэ хэгдэһэн хэрэгүүд үсөөрнэгүй, эмхидхэлэй хүдэлмэриин орондо элдэб шиидхэбэринүүд абтажа, бодото хэмжээнүүд олонхидоо бэелүүлэгдэнэгүй. Энэл ушарһаа промышленна болон хүдөө ажахын зарим предприятинууд, барилгын эмхи зургаанууд һулаар хүдэлнэ, үйлэдбэриин хэмжээнэй болон продукци худалдалгын талаар түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэжэ шаданагүй, шанарай түлөө ёһоор оролдоногүй. Хэлсээтэ журам сахилгын талаар хубилалта түйлагдаагүй байһаар. Хүнэй үүргые үшөө хүсэд дээшэлүүлжэ шаданагүй, ажалша коллектив бүхэнэй үйлэдбэриин зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шэнэдхэн хубилгалта горитой нүлөө үзүүлнэгүй гэжэ эдэ баримтанууд гэршэлнэ.

Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ ба хангалга һайжаруулха хэрэг Советүүдэй саг үргэлжын анхарал доро байха ёһотой. Хүн зониие гэр байраар хангаха, һургуулинууд, сад-яслинууд, клубууд, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын объектнүүд, хэлхээ холбооной болон коммунальна предприятинуудые бариха түсэбүүд жэлһээ жэлдэ дүүргэгдэдэггүй ушар нютагай Советүүдэй зүгһөө шанга хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табина.

Үндэһэн Хуули соо Советүүдтэ үгтэһэн дүүрэн эрхэ түлөөлэлгэ тэдэнэй ажал ябуулгын түхэл янза болон шэглэлые хаа хаанагүй нарижуулжа байхада туһалха зэргэтэй. Зүгөөр олохон Советүүд хуушан ёһоороо, хайша хэрэгээр хүдэлмэриеэ эрхилнэ. Зэдын Хэжэнгын, Захаминай, Хурамхаанай, Түнхэнэй районуудай сельскэ, сомоной Советүүдэй сессинүүд ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр, үсөөн хүнэй хабаадалгатайгаар үнгэрнэ. Эндэ дүрсагдаһан Советүүдэй сессинүүд дээрэ хэгдэдэг элидхэлнүүд болон үгэ хэлэлгэ хооһон, гүнзэгы бэшэ байдаг, дутуу дундануудай тухай багаар хэлэгдэдэг, шүүмжэлэлгүй байхаяа һанадаг.

Арадай депутадуудай сельскэ, поселково, илангаяа районно Советүүдэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэриин хэмжээн мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. Тодорхойлон хэлэбэл, Хориин, Загарайн, Тарбагатайн болон бусад районуудай Советүүдэй саг үргэлжын комиссинууд бодото байдалые шэнжэлэн үзэхэ, хинан шалгаха үүргэеэ муугаар дүүргэнэ, харин заримдаа тэдэ комиссинууд заседанинуудаашье үнгэргэнэгүй.

Олонхи депутадуудай бүлэгүүд миин лэ саарһан дээрэ бэшэгдэнхэй байна, ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй.

Республикын нютагай Советүүд һунгагшадай 2290 захяануудые дүүргэхэ ёһотой юм. Харин эдэ захяануудай 46 процентнь лэ дүүргэгдээд байна. Энэмнай эбсэшэгүй ушар гээшэ. Баунтын, Кабанскын, Хяагтын, Тарбагатайн районуудта һунгагшадай захяанууд муугаар дүүргэгдэнэ. Онсолходо, һунгагшадай нэгэшье захяа дүүргэгдэнгүй үлэхэ ёһогүй.

Арадай депутадуудай Соведэй депутадуудай асуултанууд хүсэд һайнаар хэрэглэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын, Хяагтын районно Советүүдтэ һүүлэй хоёр жэлэй туршада нэгэшье асуулта сесси дээрэ хаража үзэгдөөгүй.

«СССР-эй арадай депутадуудай статус тухай» СССР-эй Хуулиин ёһоор нютагай Соведэй депутат бүхэн һунгагшадайнгаа урда жэлдээ хоёр дахин тоосохо ёһотой. Депутадуудай тоосоонууд дээрэ, гүйсэдкомуудай, тэдэнэй таһагуудай тоосоонууд болон ажалша коллективүүдтэ, эрхэтэдэй ажаһуудаг газартань үнгэргэгдэдэг суглаанууд дээрэ хэгдэдэг депутадуудай бүлэгүүдэй тоосоонууд хадаа гүрэнэй засагай органуудай һунгагшадай урда тоосодог ёһо гуримые батадхажа, хүдэлмэриингөө дүнгүүдые олондо соносхохо хэрэгынь хангагдадаг байна. Энээниие мартаха гээшэмнай Советүүдэй ажал ябуулгын эгээн шухала демократическа ёһо гуримые дүүргэхэгүй ябадал болоно. Баунтын районно Соведэй 75 депутадуудай оройдоо 26-ниинь 1986 ондо тоосоо, харин Хурамхаанай райондо 7 лэ депутат тоосоһон байна. Иимэ байдалтай эбсэхэ ёһотой аал? Тиихэдэ зарим Советүүдэй депутадуудай тэдэниие дэбжүүлһэн коллектив соогоошье, һунгуулиингаа округтошье тоосоогүй байһан жэшээнүүд бии. Нютагай бүхы Советүүдэй гүйсэдкомууд ойрын сагта депутадуудай тоосонуудые үнгэргэхэ тушаа бодото хэмжээнүүдые абажа, бирагүй байдалаа һайжаруулхын тула оролдохо ёһотой.

Байгша оной июль һарада КПСС-эй Центральна Комитет, Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын түлөө арадай депутадуудай Советүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ ба харюусалгыень шангадхаха талаар хэмжээнүүд тухай» хамтын тогтоол баталан абаһан байна. Краснодарай хизаарай партийна эдэбхитэдэй урда үгэ хэлэхэдээ, М. С. Горбачев иигэжэ заагаа һэн: «Бидэ Советүүдтэ хабаатай ехэ шиидхэбэри баталан абаабди. Тэдэндэ үргэн зам нээжэ үгэбэбди. Тэдэнэй ажалшадай засаг түрые гүйсэдөөр даажа абахынь тула хуулита арга боломжонуудые олгообди...».

Совет органуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ тогтоолые үнинэй хүлеэһэн байгаа. Эдэнь КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд соо хараалагдаһан эрилтэнүүдтэй зохилдуулагдан нютаг нютагуудта бэеэ даанхай байдалыень, эдэбхи үүсхэлыень шангадхаха хэрэгтэ шэглүүлһэн тон шухала ажал ябуулгые хараада абана. Өөрынгөө харьяата газар дээрэ Совет бүхэн экономикын, социальна, соёлой хүгжэлтые, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ ба хурдадхаха хэрэгые хангаха ёһотой гэжэ тус документ соо хараалагдана. Засагай органууд нютаг нютагуудта бэелүүлдэг ажал ябуулгадаа демократическа үндэһэ һуурииень саашадань хүгжөөхэ талаар партиин хараа шугамые эдэбхитэйгээр, удаа дараалан бэелүүлхэ зорилго табигдана. Советүүд хүн зоной үдэр бүриин эрилтэнүүдые хангаха талаар эзэн ёһоор ажаллаха ёһотой. Бидэнэр мүнөө бии байһан дүй дүршэлдөө түшэглэжэ, хүдэлмэридөө түйлаһан юумээрээ үлүүсэ бахархаха ёһогүйбди.

Советүүдтэ ехэ эрхэ үгтэнхэй. Ушар тиимэһээ тэдэнэр даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө үндэр харюусалгатай байха уялгатай. Советүүд мүнөө хэһэн хүдэлмэриеэ эзэн ёһоор шудалха болоно. Арга боломжонуудаа сэгнэхэ, хэһэн юумэеэ шүүмжэлхы ёһоор хаража үзэхэ уялгатай гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Манай Конституци ажабайдалаймнай толи гээд хэлэхэ ёһоороо хэлэнэбди. Тэрэ социалис демократиин эрхэ байдалда түйлаһан амжалтануудаа саашадань бэелүүлхэ зорилгонуудтайгаа жэшэжэ үзэхэ арга олгоно. Мүнөө манай парти амжалтануудаа арьбадхаха, ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха, эб найрамдал бэхижүүлхэ ба хамгаалха, ядерна аюулые усадхаха талаар бүхы арадуудай тэмсэлдэ өөрынгөө хубитые оруулха эрилтэ табина, уряална. Бүхы Совет арадай, бүхы обществын аша туһада зорюулагдаһан үнэн сэхэ, үндэр бүтээсэтэй ажалһаа хүндэтэй юумэн байхагүй. Энэ зохёохы ажал ябуулгаһаа манай бүхы түйлалтанууд эшэ үндэһэтэй.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

УЛААН-ҮДЫН ДУЛААНАЙ ЭЛЕКТРОСТАНЦИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ.

Энергетикые болон теплофикациие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө, байгуулагдаһаар 50 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Улаан-Үдын дулаанай электростанциие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй **Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. БАДИЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь А. БЕРЕЩИНОВ.

Улаан-Үдэ, Советүүдэй байшан.

1986 оной сентябриин 26.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД, ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

Мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлдэхэ талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Улаан-Үдын ТЭЦ-эй түлишын-транспортна цехэй мастер Юрий Яковлевич **Сумкин залуушуулые хүмүүжүүлхэ талаар Буряадай АССР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

* * *

Республикын энергетикые хүгжөөхэ талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар котельнэ цехэй электромонтер Данри Игнатьевич **Лаврин,** Улаан-Үдын ТЭЦ-эй электромонтер Борис Сергеевич **Михайлов,** үйлэдбэрилгэ-заһабарилгын цехэй ахалагша мастер Тимур Михайлович **Потехин,** химическэ цехэй аппаратчица Людмила Петровна **Сарайкина Буряадай АССР-эй габьяата энергетик»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

* * *

Социалис мүрысөөндэ амжалтануудые түйлаһанайнгаа түлөө Улаан-Үдын ТЭЦ-эй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, электромонтер Эдуард Очирович **Борисов,** дулаанай автоматика болон хэмжүүрэй цехэй слесарь Николай Иванович **Бурлаков,** турбинна цехэй начальнигай орлогшо Виктор Васильевич **Воробьев,** түлишын-транспортна цехэй слесарьнүүдэй бригадир Николай Иванович **Гладунчик,** материально-техническэ хангалгын таһагай экономист Анастасия Францевна **Исакова,** химическэ цехэй слесарь Константин Николаевич **Калгин** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй **грамотаар** шагнагдаба.

* * *

Республикын энергетикые хүгжөөхэ талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө Улаан-Үдын ТЭЦ-эй ахалагша инженер Тамара Павловна **Герасимова** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

* * *

Партийна, совет болон профсоюзай органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ, профсоюзуудай соведэй секретарь Александр Романович **Потепалов** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаба.

ТАСС — ЭНЭ ҺОНИН

НГОЛ-СОВЕТ ХАНИ РИСААНАЙ ҺАРА

...АТАР. (ТАСС). ...ябриин 69 жэлэй ...харилсаа тогтоо... ...-монгол түрүү... ...гар табигда... ...ойдо зорюу... ...нгол-совет хани ...шалта һара ... Энэ һайндэртэ ... Украинын ССР-эй ... арадай Монголой ...ондо ерээ. ...нүүдые бүтээн гар... ...ерлаха, ядерна ... зайсуулан сараха, Ази болон Номгон далайн оршондо аюулгүй байдалые хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай эб найрамдалта үүсхэлнүүдые, мүн энэ райондо амгалан байдал хангаха талаар МНР-эй оруулһан дурадхалнуудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые бэлдэлгэдэ эмхидхэлшэд гол анхаралаа хандуулха байна.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Жамбын Батмунх Украинын ССР-эй делегацитай уулзаба. Хоёр ороной хоорондохи аха дүүгэй харилсаа холбоон бэхижүүлэгдэжэ, саашадаа хани барисаанай, харилсаа холбооной харгы замаар хүгжөөгдэхэ байна гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшад сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглээ.

Эрдэм, техникын ба соёлой талаар совет хүнүүдэй түйлаһан амжалтануудта зорюулагдаһан олон тоото выставкэнүүд, эндэ ерэһэн совет олониитын түлөөлэгшэдтэй уулзалганууд Монголой ажалшадые СССР-тэ социалис байгуулалтын ямараар бэелүүлэгдэжэ байлгын дүй дүршэлтэй, 2000 он болотор СССР-эй ба МНР-эй хоорондохи экономическа, эрдэм-техникын харилсаанай удаан болзорой программые бэелүүлгэдэ Советскэ Союзай оруулжа байһан хубитатай танилсаха юм.

СССР-эй ГЛАВКОСМОСТО

1988 ондо совет-француз замбуулинай хамтын ниидэлгэдэ бэлдэлгэдэ зорюулжа, совет болон француз мэргэжэлтэдэй уулзалга сентябриин 30-һаа октябриин 4 болотор Москвада үнгэргэгдэбэ.

Уулзалгын үедэ хоёр тала «Мир» гэжэ замбуулинай комплекс дээрэ хамтын эрдэм-техникын туршалгануудые бэелүүлгын программые тододхоһон байна. Ниидэлгые медицинскэ талаарнь хангалгада, мүн француз космонавтнуудай Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ космонавтнуудые бэлдэлгын түбтэ ерэжэ, һорилго бэлэдхэл хэлгэдэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзэбэ. Совет-француз замбуулинай хамтын ниидэлгэдэ бэлэдхэл, тэрэниие үнгэргэлгэ тухай олониитэдэ мэдээсэжэ байхые хоёр тала үгээ ойлголсоо.

Франциин түрүүшын космонавт Жан-Лу Кретьен уулзалгада хабаадаба.

(ТАСС).

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

Ниитын эрдэмэй кафедрануудые даагшанарай бүхэсоюзна зүблөөнэй дүнгүүдтэ зорюулагдаһан пресс-конференци октябриин 4-дэ Москвада болобо.

— Общество шэнжэлдэг эрдэмтэдэй зүблөөн дээрэ М. С. Горбачевой хэлэһэн программна үгэ ороной дээдэ һургуулинуудай ажабайдалда шухала шата болобо, — гэжэ СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министр Г. А. Ягодин журналистнуудтай уулзахадаа хэлэбэ. — Энэ үгэ соо найруулагдаһан суртал һургаалнуудые, дүримүүдые студентнэрые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын тодорхой хэрэг болгохо гээшэ ниитын эрдэмэй кафедра бүхэнэй уялга болоно. Ерээдүйн мэргэжэлтэдтэ марксистско-ленинскэ теориин гүнзэгы эрдэм мэдэсэ олгохо зуураа, ниитын хүгжэлтын орёо шухала үйлэ хэрэгүүдые өөһэдөө бэеэ даагаад шэнжэлжэ, олоһон эрдэм мэдэсээ ажал ябуулгадаа эдэбхитэйгээр хэрэглэжэ шададагаар хүмүүжүүлхэ гээшэ шухала.

Дээдэ һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха харгы замууд тухай министр дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Семинарай хэшээлнүүдые үнгэргэлгые үндэһөөрнь һайжаруулха, студентнэрэй реферадуудай шанарые дээшэлүүлхэ, залуушуулай ажабайдалда студентнэрэй өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ үүргыень дээшэлүүлхэ шухала.

(ТАСС).

ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГАЛГЫН ЗАМААР

«Шэнэдхэн хубилгалгые үргэдхэхэ, хүдэлмэреэ эршэдхэхэ» гэһэн суглуулбари хэблэгдэн гараба. М. С. Горбачевой 1986 оной сентябриин 17—19-дэ Кубань болон Ставропольда ошоһон тухай материалнууд энээн соо ниитэлэгдээ.

Краснодарай хизаарай партийна эдэбхитэдтэй уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэһэн үгэ, Кубаниин болон Ставрополиин ажалшадтай уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд тухай мэдээсэлнүүд, бусад материалнууд энэ суглуулбарида оруулагдаһан байна.

Политиздат брошюрые хэблэжэ гаргаба.

(ТАСС).

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Бермудска аралнуудһаа зүүн-хойшоо мянгаад километрэй зайда тамаржа ябаһан баллистическэ ракетэнүүдтэй уһан доогуур ябадаг совет атомна онгосын таһалгануудай нэгэн соо октябриин 3-най үглөөгүүр түймэр болобо.

Уһан доогуур ябадаг онгосын экипаж, иишэ ерэһэн совет корабльнууд түймэрэй хойшолонгуудые усадхажа байна. Уһан доогуур ябадаг онгосо дээрэ гурбан хүн үхөө.

Москвада эмхидхэгдэһэн мэргэжэлтэдэй комисси тохёолдоһон ушар байдалые шэнжэлһэн байна. Ядерна тэһэрэлгэ боложо, оршон тойронхи байдалые бузарлаагүй гэһэн тобшолол комисси хэбэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

БЭЕ БЭЕДЭЭ ДАМЖУУЛАНГҮЙГӨӨР

Шэнэдхэн хубилгалга гэhэн үгэ энэ удаа оло дахин соностоо. Энэнь ойлгосотойшье юм бээз. «КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдэй ёhоор үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри нарижуулан hайжаруулха талаар районно партийна организациин зорилгонууд тухай» асуудал КПСС-эй Улаан-Үдын Советскэ райкомой ээлжээтэ пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ ха юм.

Үзэл сурталай хүдэлмэриин урданай заншалые эрид хубилгаха саг ерээ гэhэн бодол партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Е. М. Мацуковой хэhэн элидхэл соошье, зүбшэн хэлсэлгэдэшье хабаадагшадай үгэнүүд соо дабтагдаа.

Бүхы орон соохидол, хубилалтануудай шухала хэрэгтэй болоод байhаниие районно партийна организаци, тэрэнэй ударидахы орган болохо райком hайн ойлгоно, энэ талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулна.

Теэд тэрэнь хэр нүлөөтэй гээшэб, партиин райком энэ хүдэлмэриие эмхидхэн ябуулха талаар ударидахы үүргэеэ дүүргэнэ гү гэhэн асуудалнууд бидэниие hонирхуулха зэргэтэй.

Е. М. Мацуковой элидхэл соо район дотор ябуулагдадаг үзэл сурталай хүдэлмэри нилээд дэлгэрэнгыгээр харуулагдаа, үйлэдбэриин, үзэл сурталай хүдэлмэриин талаар эрхимлэдэг, гээгдэлдэ ородог предприяти, эмхи зургаанууд нэрлэгдээ.

Гэбэшье шэнэдхэн хубилгалгын тодорхой программа элидхэл соо табигдаа гэхын аргагүй. Урданьшье, иимэрхүү элидхэлнүүдэй нэгэтэ бэшэ уншагдажа, хубилалтануудай түйлагдадаггүй байhаниинь мэдээжэ. Пропагандистнууд, агитаторнууд, политинформаторнуудай, политическэ, экономическа hуралсалда хабаадуулагдаhан хүн зоной, уншагдаhан лекцинүүдэй тоонууд олоор дурадхагдаа. Харин шэнэдхэн хубилгалгын талаар партиин райкомой баримталдаг хараа шэглэл эдэ тоонуудай саагуур харагданагүй.

Жэшээнь, 8 hара соо районой предприятинуудта үйлэдбэрилhэн продукциин хэмжээн, ажалай бүтээсэ дээшэлбэшье, түсэбтэй сасуулхада, 1 миллион гаран түхэригэй продукци дутуугаар худалдагдаа. Ямар ушарhаа иимэ байдал тохёолдооб гэhэн асуудалда харюу элидхэл соо үгтэнэгүй.

«Электромашина» завод хоёр жэлэй саана ажахые эрхилэлгын талаар ехэ хэмжээнэй туршалгын эрхэ байдалда хүдэлжэ эхилээ гэжэ hайн мэдэнэбди. Түрүүшынгээ жэлдэ завод горитой амжалтануудые түйлаhан аад, саашадаа эршэнь юундэшьеб hуларшаhан байна. Партиин райком энэ туршалгын хойноhоо онсо хиналта табиха уялгатай hэн. Тус предприятиин дүй дүршэл бусадта hургаал боложо үгэхэ байгаа бшуу. Үнэхөөрөөшье, урагшатай байхадаа, «Электромашина» заводойхид хаа хаанагүй магтаалтай ябаhан, харин бүдэржэ захалхадань, магтагшадынь hонёо зарим тэды буурашоо бэлэй.

«Электромашинын» директор Б. А. Галин комсомолой hуралсалай пропагандист, партиин райкомой элидхэлшэ байгаад, уялгануудтаа хайхарамжагүйгөөр хандадагынь элидхэл соо дурдагдаа. Иимэ хандасынь имагтал үсэгэлдэрхэн элирhэн бэшэ байhаниинь мэдээжэ. Теэд мэдэбэшье, партиин райком энээнhээ ямар тобшолол хээ, туhаламжа үзүүлээ юм гэжэ элидхэл соо огто хэлэгдэнэгүй.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1985 он) Пленум дээрэ үйлэдбэриин гол фонднуудые hайнаар ашаглаха, мүнөө үеын машина, түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, тэрэ тоодо халаанай коэффициентые дээшэлүүлхэ тухай онсо тэмдэглэгдээ hэн. Харин Советскэ районой нэгэшье предприятида хоёр-гурбан халаанай хүдэлмэридэ орохо талаар тоолон тодорхойлолго хэгдээгүй. Энээн тушаа элидхэл соо миил дурдагдаад, иимэ байдалые заhаруулхын тула ямар хэмжээнүүдэй абтаха тухай хэлэгдээгүй.

hайн дүй дүршэл районой предприятинуудта нилээд бии. Урда табан жэлэй туршада дундуур тоодо ябаhан шэлэй завод байгша табан жэлые урагшатайгаар эхилээ. Эсэсэй дүнгүүдые согсолхонь эртэ юм бээз. Гэбэшье hайн шэнжэтэй эрьелтэ эндэ лаб түйлагдаа. Тэрэниие батадхаха хэрэгтэй.

Шэлэй заводой коллективэй амжалта тухай элидхэл соо юрэнхыгөөр хэлэгдээ. Теэд ямар аргаар тэрэ түйлэгдөө юм гэжэ хүсэд тайлбарилагданагүй.

Манай hанахада, элидхэл соо районой бүхы предприяти, эмхи зургаануудай дүүргэдэг уялгата хүдэлмэриие дурдангүйгөөр, үзэл сурталай хүдэлмэриин заншалта бүлэгүүдые оруулангүйгөөр, гол гол асуудалнуудаар гүнзэгы шэнжэлэл хэхэ, hайн дүй дүршэл, байhан нөөсэнүүдые тобойсо харуулха байгаа.

Элидхэлэй дутагдалые үгэ хэлэгшэд зарим тэды заhажа, hонирхолтой зүйлнүүдые нэмээ.

Үйлэдбэриин оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй гол предприяти районой мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Эхэнэрнүүдэй коллектив байгаашье hаа, нэрэ хүндэтэ hалбаринуудта хамжадаг районой бусад предприятинуудта тэрэ жэшээ харуулна. Залуу басагадые оёдолшоной мэргэжэлдэ дурлуулхын тула элдэб конкурснууд, үдэшэнүүд үнгэрдэг, спортын хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэдэг.

«Ажалша коллективүүд тухай хуулиин» ёhоор үйлэдбэриин, социальна бүхы асуудалнууд хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг. Оёдолшодоо түрүүшүүлэй жэшээ дээрэ хүмүүжүүлхые оролдонобди гэжэ нэгэдэлэй генеральна директор **О. Д. Никонова** хэлээ. Ороной түрүү предприятинуудта эльгээнэбди. Зүгөөр бусажа ерэхэдэнь, нэгэ hалбариин аад, юундэ тад ондоо эрхэ байдалда ажаллаха баатай байhанаа тэдээндэ ойлгуулхань хэсүү байдаг. Илангаяа социально-соёлой hалбариин талаар тулюур байдалаараа үгэ хэлэгшэ голхороод, арадай депутадуудай райсоведhээ, партиин райкомhоо туhаламжа хүлеэхэ эрхэтэй байhанаа мэдүүлээ.

Заречный посёлогой 8-дахи дунда hургуулиин багша **Л. Е. Варфоломеева** hурагшадые мүнөө үедэ зан абариин талаар зүбөөр хүмүүжүүлхэ тухай хөөрөө. Теэд тус посёлок хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха талаар тон муу арга байдалтай. «Бурводстрой» управлениин гансахан клуб. Музейшье, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда унагшадай хүшөөшье үгы. Үзэл сурталай хүдэлмэриие hайжаруулхын тула Л. Е. Варфоломеева парткомой эрхэтэй парторганизацинуудай секретарьнарай совет посёлогто бии болгохо, мүн эндэхи байдалые шэнжэлhэнэй үндэhөөр социально-соёлой барилганудые түсэблэхэ тухай дурадхаба.

Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулан, Дивизионно станцида Советскэ Союзай Герой И. В. Балдыновта хүшөө табигдаа hэн. Теэд тэрэ гэhэнhээ хойшо республикыншье, городойшье тус тус органууд энэ хүшөө тухай мартажархёо гэжэ сэрэгэй алба хаагша **В. Ф. Кирьянов** шүүмжэлээ. Гансахан энэ ушар патриотическа хүмүүжүүлгын талаар районой байдалые элирүүлнэ.

Улаан-Үдын авиапредприятиин командир **А. П. Абашеев** үзэл сурталай хүдэлмэриие ёhын тэдыдэ ябуулха заншалда эсэс табиха тухай хэлэбэ. Мүн тэрэнэй ашаг үрые зүбөөр сэгнэхэ хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолоо.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгахадаа, түсэблэлгэhөө эхилхэ хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй обкомой Полит-гэгээрэлэй байшангые даагша **А. С. Баинов** тэмдэглээ.

Үнэхөөрөөшье партиин райком партийна организацинуудай эдэбхитэдтэй хамта үзэл сурталай хүдэлмэриин байдалые шэнжэлhэнэй, энэ талаар үргэн олониитын hанамжануудые согсолhоной үндэhөөр, үүргэ, харюусалгаяа бэе бэедээ дамжуулангүйгөөр, шэнэдхэн хубилгалгын хүдэлмэриие доро дороо бэелүүлхэ ёhотой.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

НЭГЭ hАНАЛТА... ХҮДЭЛБ...

Мүнөө Хориин районой совхозуудай профсоюзай организацинуудта боложе байгаа тоосоото hунгалтын суглаанууд сагай эрилтэдэ хүрэмөөр хэмжээндэ үнгэргэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэмээр.

Эдэ суглаанууд дээрэ хэгдэhэн тоосоото элидхэлнүүд соо, мүн тэдээн тушаа үгэ хэлэлгэ соо профсоюзай организацинуудай хүдэлмэридэ ушарhан дутуу дунданууд эрид шууд шүүмжэлэгдэhэн байха юм.

Дээдэ-Тайлсын совхозой профсоюзай организациин ээлжээтэ конференци болобо. Тэрээн дээрэ профкомой түрүүлэгшэ Н. И. Кузнецов тоосоото элидхэл хээ.

Конференциин үшөө болохын урда тээ тус совхозой үнинэй хонишон, мүнөө пенсидэ гараhан ажалай ба дайнай ветеран Петр Осипович Филипповтэй уулзажа хөөрэлдэхэ ушар болоо.

— Мүнөө жэлдэ хонин ажалаа орхижо, полиин харуулшан болоо хүмби. hүүлэй үедэ бэемни мууданги боложо, тиимэ хүндэ хүдэлмэри хэжэ шадахаяа болигдоо. Хонишоноор хүдэлхэ гээшэмнай тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа,— гэжэ үбгэжөөл Филиппов хэлээд,— манай совхозой хүтэлбэрилэгшэд тосхон hууриhаа холуур газарта ажаhуудаг, мал ажалда хүдэлдэг хүнүүдэйнгээ байра байдалые hайжаруулха, залуу малшадые hурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна,— гэбэ.

Удаань конференци дээрэ тоосоото элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадахадаа, манай ажахыда hүүлэй жэлнүүдтэ залуушуулай дундаhаа үсөөхэн лэ хүн хонишон болоо. Мүнөө үедэ эхэ хонидые харууhалдаг бригадануудта хоёрдохи гарай хонишод үгы болоод байна. Теэд хэн хонишоноор хүдэлхэмни гэжэ оролдохоб? Юуб гэхэдэ, тэдэнэй үбэлэй байранууд саг дарыдаа заhабарилагдана, дулаалагданагүй. Ганса хонишоной даажа абаhан малаа үдэрынь нюдэ алдангүй адуулаад, үдэшэлэн байрадаа бусажа ерэхэдэнь, гэрынь яаха аргагүй хүйтэн байдаг. Холын малшадай үбэлэй байдалай ямар зэргын бэлэдхэлтэйень комисси шалгалта хэхэдээ, гансал малайнь байра хараад, энэ тэрэ дутагдалнуудые бэшэжэ абаад, тиимэ иимэ хэмжээ абаха ёhотой гээд бусашадаг агша. Иимэшүү ябадал шалгалта гээшэ гү? Малшадтаа игэжэ анхаралаа муугаар хандуулжа байгаа hаа, саашадаа хэнэй хүсөөр, лажа ниитынгээ адууhа малые олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ болонобибди гэжэ үнинэй малшан, ажалай ветеран, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадалсаhан, Улаан Одоной ордендо хүртэhэн П. О. Филиппов сэдьхэлдээ hанажа ябаhан бодолоо мэдүүлээ.

Тэрэнэй hүүлээр Доодо-Голой hү hаалиин фермын hаалишан Сэсэгма Цырендоржиева үгэ хэлэхэдээ, манай совхозой профком hаалишадай байра байдалые hайжаруулха талаар анхарал табинагүй гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, манай фермын хоёр-гурбан хүдэлмэрилэгшэдэй гэр мүнөө болотор заhабарилагдаагүй байhаар гэжэ хэлээ.

— Манай Доодо-Голой фермэ муу бэшэ дүнгүүдтэйгээр хүдэлнэ. hараhаа hара бүри түсэбтэ даабаринуудаа, абаhан социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэнэ. Гүрэндэ hү тушааха жэлэй түсэб сентябрь hарын 20-до дүүргээбди. Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ hаалишад Ибарулина, Гарист гэгшэд ябана. Эдэнэрнай эрхим ажалаараа бусадта hайн жэшээ харуулна. Манай коллектив Агуу ехэ Октябриин 70 жэлэй ойн hайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар уттахын түлөө тэмсэнэ,— гэжэ нүхэр Цырендоржиева үгынгөө түгэсхэлдэ мэдүүлбэ.

Совхозой механизатор-луговод Н. Ф. Капорский профкомой хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, манай совхозой профсоюзай организаци үшөөл hайнаар хүдэлхэ арга боломжотой байгаа, зүгөөр тэрэнэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон дайралдана. Илангаяа мүрысөөнэй дүн гаргаhан мүртөө түрүү hуури эзэлэгшэдтэ шангууд саг соогоо барюулагдадаггүй байха юм гэhэн ажаглалта хэбэ. Саашадаа малшадай, механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэдээ, хуушанайнгаа алдуунуудые дабтахагүй, заабол усадхаха хэрэгтэй.

—Хартаабхашадай звенодо хүтэлбэрилэгшөөр хүдэлнэб. hүүлэй табан жэлэй туршада нэгэл газарта тарилга хэнэбди. Тэрэмнай уhалагдадаг бэшэ юм. Харин уhалагдадаг байгаа hаа, баян ургаса лаб хуряагдаха hэн. Энэ зундаа ган гасуур болоошье hаань, 40 гектар газарайнгаа гектар бүриhөөнь 96,5 центнер ургаса хуряажа абаабди,— гэжэ Николай Иванович Умнов хэлэбэ.

— Профкомой гэшүүн байhан хадаа өөрынгөө ниитын хүдэлмэри тухай тобшохонооршье hаань хэлэхэ гэhэн...

ТЭЖЭЭЛЭЭ ГАМТАЙГААР ГАРГАШАЛХА

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээсэhэнэй ёhоор сентябриин 29-нэй байдалаар республикын колхоз, совхозууд энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ ниитынгээ адууhа малда хэды шэнээн тэжээлтэй хүрэжэ ерэбэб гэжэ зэргэсүүлэн харахада, ажахынуудай бодото байдалынь элдэбын байна. Тусхайлан хэлэбэл, Сэлэнгын, Түнхэнэй районуудhаа бэшэниинь үбhэ бэлэдхэхэ түсэбүүдээ амжалтатай бэелүүлэнхэй. Энэ мэдээгээр республика соомнай дүн хамта 503 575 тонно үбhэн бэлэдхэгдэжэ, түсэб 111 процент дүүргэгдээ. Эндэ үүсхэл гаргаhан Ивалгын районой ажахынууд үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө 123 процент бэелүүлhэн байна. Эдэнэрэй жэшээгээр хүдэлhэн Хойто-Байгалай районойхид даабаряа 133 процент дүүргэжэ, нэгэдэхи hууридa гараба. Хяагтын, Баргажанай, Тарбагатайн, Кабанскын районууд үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө холо үлүүлээ.

Бэшүүрэй, Захааминай, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй районуудай колхоз, совхозууд сенаж дараха энэ жэлэйнгээ түсэбые дүүргэжэ шадабагүй. Харин Баргажанай районой тэжээл бэлэдхэгшэд сагай улаарилай хэды тогтуурибагүй байгаашье hаань, энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ эмхитэйгээр эрхилжэ шадаа. Тиигэжэ тэдэнэр бүхыдөө 3464 тонно сенаж дараха даабаряа 3567 тонноор үлүүлжэ, түсэбөө хоёр дахин үлүүлhэн байха юм.

hүүлэй мэдээгээр республикадамнай 141 596 тонно hолоомон суглуулагдажа, даабаряа оройдоол 49 процентдэ хүргэгдэбэ. Эндэ Захааминай районой түсэбөө 65 процент дүүргээд ябахадань, Загарайн, Хяагтын, Хориин районууд даабаряа арай-шамай 21—37 процент болгобо. Энэ үрэ дүн юу харуулнаб гэхэдэ, hолоомо суглуулха хүдэлмэри хаа хаанагүй ехэл аеляар ябуулагдана.

Силос даралгаар Баунтын, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй, Тарбагатайн, Ивалгын, Захааминай районууд шалгаржа гараа гэхэ гү, али түсэбэйнгөө дүүргэлтые тус тустаа 100,4—240 процентдэ хүргөө.

Республикын олонхи районууд витаминтай ногооной гурил гаргаха даабаряа дүүргэhэн байна. 5 район түсэбөө бэелүүлжэ шадабагүй. Тэрэ тоодо орохон Загарайн районой колхоз, совхозууд энэ сэнтэй гурил бэлэдхэхэ түсэбөө оройдоол 60 процент дүүргээ.

Гансал Кабанскын, Тарбагатайн районууд бүхы зүйлэй тэжээл бэлэдхэхэ талаар түсэбүүдээ бэелүүлhэн байха юм. Харин республикамнай үбhэ бэлэдхэхэ, сенаж дараха, витаминтай ногооной гурил гаргаха даабаряа холо үлүүлэнхэй. Иимэ байдалаар баясамаар байна. Теэд ехэ тэжээл нөөсэлэгдөө гээд үбэлжэлгын түрүүшын үдэрhөө тэрээндээ гам хайрагүйгөөр хандажа болохогүй. Бүхы байhан тэжээлээ тон нарин хиналта доро абажа, малдаа гамтайгаар, заабол буйлуулан эдюулхэ хэрэгтэй.

1986 ОНОЙ СЕНТЯБРИИН 29-нэй МЭДЭЭН
(дүүргэлтэ процентээр харуулагдана).

	Үбhэнэй бэлэдхэгдэhэниинь	Сенажай нөөсэлэгдэhэниинь	Силосэй дарагдаhаниинь	Витаминтай ногооной гурилай гаргагдаhаниинь	Нэгэ условно малда тэжээлэй бэлэдхэгдэhэниинь — тэжээлэй единицэ (центнер)
Баргажанай	120	2,0 дахин	50	79	8,9
Баунтын	108	—	2,4 дахин	—	8,3
Бэшүүрэй	116	91	89	99	12,8
Зэдын	115	107	87	116	9,9
Яруунын	107	107	70	116	8,6
Загарайн	107	139	56	60	12,3
Захааминай	104	87	100,4	122	6,0
Ивалгын	124	150	105	101	14,1
Кабанскын	118	112	98	118	16,2
Хэжэнгын	111	100	52	116	10,3
Хурамхаанай	110	92	66	126	8,7
Хяагтын	123	133	72	114	11,3
Мухар-Шэбэрэй	103	92	82	88	11,0
Ахын	113	—	—	—	1,9
Прибайкалиин	115	102	94	83	14,5
Хойто-Байгалай	133	—	128	96	11,5
Сэлэнгын	99,9	117	67	102	10,0
Тарбагатайн	118	118	105	115	15,4
Түнхэнэй	91	103	109	135	8,9
Хориин	111	112	69	140	9,4
Республика	111	111	82	106	10,2

ПАРТИЙНА КОМИТЕДҮҮДЭЙ АНХАРАЛДА

КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таhаг 1986 оной дүрбэдэхи кварталай ниитэ полит-үдэрнүүдые иимэ темэнүүдээр үнгэргэхые дурадхана:

Октябриин 16 — «Ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгада — партийна анхарал».

Ноябриин 20 — темэнь тусгаар нэрлэгдэхэ.

Декабриин 18 — «Профсоюзуудай эдэбхи түгэс хүдэлмэриие — түсэбтэ табан жэлэй аша туhада» (СССР-эй Профсоюзуудай XVIII съездые угтуулан).

Хурамхаанай районой Хурамхаанай совхозой ахалагша хонишон Ажалай Улаан Тугай ордента Светлана Нимаевна Банаева арбан нэгэдэхи табан жэлдэ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаhанайнгаа түлөө hаяхан Ленинэй орденоор шагнагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Н. Банаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«Улаан-Аха» колхоздо ажаhуудаг Аюр Аюшеевич Хаптагаев малшан хүнэй бүлэдэ түрэhэн, эхэ эсэгын нангин hургаал, захяа заабари хадуужа, сортоо шанга эрилтэ табижа, хамтын ажахые хүгжөөхэ гэжэ оролдодог хүн юм. Тэрэ үнэхөөреол бага наhанhаа хойшо ажалай амта танижа, хони хурьгадые, эбэртэ малые адуулгын «нюусануудые» тааха гэжэ эрмэлзэдэг бэлэй.

БАРУУН — САГААНАЙ БЭЛШЭРТЭ

ЗУРАГЛАЛ

Түрэhэн нютагай түхэл шарай хэды гоёб даа!

Ахын райондо хада хабсагай, үндэр шулуун оройнууд огторгой өөдэ шүбгэдэн аржыха. Зэримдээ хабарай нуур таряандал хүхэрhэн ногоон дээгүүр Аюрай хонидоо адуулжа ябахадань, галуун болон тохорюунууд hүрэгэйнь саада тээ ногоо шэмхэлжэ, хэдэн бүлэгөөрөө сэнгэжэ ябахань харагдаха. Хабарай ногооной үндын hэргэхэдэ, ургы бэдэрhэн хонид ээндээ хүсэгдэхэеэ болин, тараад ябаха.

...Дайнай hүүлээр hэн. Зунай нэгэ аяма халуун үдэр Нюрганай Баруун-Сагаан бэлшэрэй дабаан дээрэ hая хайшалуулагдаhан хонид бэлшэжэ ябаба. Хажуудань хонишон бии хэбэртэй. Тэрэ бэлшэжэ ябаhан хонид тээшэ дүтэлхэдэмни, хонишон баhа нам тээшэ шэглэбэл даа.

— Мэндээ! — гэбэ хүбүүн. Гарым шангаар адхажа, урдаhаамни сэхэ хараад,— Үгы шимни хээээ ерээбши? — гээд асууба.

— Толгой, хүл, гар бүтэн ерэбэ ха юмта. Үзэхэеэ үзэhэн, ябахаяа ябаhан хүн байнат даа. Минии Доржо игээдшье ерэхээ яагааб даа. Шоройдо дарагдашоод, хаана хэбтэнэ ааб, мэдэхын аргагүй. Колхоздоо хамта хүдэлжэ ябагша бэлэйт,— гээд Аюр Аюшеевич тэрэ сагай хүшэр хүндэ сагые hанан hанан бодомжолхо юм. Аюрай хонид садажа, үдын халуунда хургажа амарха тээшээ дүтэлбэ. Тэрэ үдэшын бэлшээриин ногоотой гүбөөнүүд дээгүүр ногоо үзээд ерэхэм гэжэ хэлээд, минийнгээ морёор гүйлгэшэбэ. Зүб даа, хонидые хаана ногооной hайниие мэдэнгүй адуулжа болохогүй бшуу.

Аюр багаhаа моринդо дуратай hэн. Тэрэ гурба-дүрбэ хүрэжэ ябаhан үреэнүүдые барижа унаад, номгоруулан hургагша бэлэй. Тиигэжэ ябатарнь Аюрые адуушан болгохомнай гэхэдэнь, тэрэ арсаагүй. Адуун hүрэгые олошоруулжа шадаха бэрхэ хүнүүдые олохо зорилго табигдаhан байгаа ха юм.

Аюрай адуун hүрэг адуулжа байха үедэ адуунайнь тоо толгой нилээд олошороо hэн. Тиигэбэшье hаань, колхозой правлени, партийна организаци залуу хүбүүн Аюр Хаптагаевые хони үсхэбэрилдэг фермые даагшаар эльгээгээ hэн. Бэрхэшээлнүүдые дабаха, хонин hүрэг олошоруулхын тулада тэрэ оролдохол хүн гэжэ найдаhан байгаа. Тиимэhээ Аюр Хаптагаев нэн түрүүн хонинай үүлтэр hайжаруулхын тула хусануудые худалдажа, абаад, үбhэн ногооной ургаса шэлүүлхын тулада сабшалан дээрэ наг шэбхэ, үтэгжүүлгэ ехээр гаргаха, гүрэнэй үгэдэг таряа талханай зүйлнүүдые алмаха эрилтэнүүдые Аюр Аюшеевич табидаг болобо. Эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ, үүлтэр hайжаруулгын хүдэлмэри үргэдхэхэ талаар хүдэлмэри ябуулагдаа. Хонин hүрэг элдэб үбшэнhөө hэргылэгдээ, гарзалха ябадал хороогдоо. Үбhэ тэжээлэй багашье hаань, хонишодой ажал хэрэгүүд яhала урагшатайгаар ябадаг болоо. Ажахыдань түрүү хонишод олошороо. Тэдэнэй тоодо «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордента hама-Сырен Хайдакова, 100-hаа 115 хурьга абадаг байгаа. Удаань Сырен-Жап Доржиев, Булдон Дугарова, Егор Будаев, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат байhан Елена Аюшеевна Хаптагаева, В. Б. Мунконова, В. М. Ошоров, Е. А. Иванова, О. П. Сыренова гэгшэд хурьгадые олоор абадаг болоо hэн. Хэр үгhөө эхи табижа, «Улаан-Аха» колхозой хонишод хонидойнгоо толгой 6—7 мянган хүрэтэр олошоруулаа. Эндэнь Аюрай ажалай габьяа бии юм.

Манай парти болон правительство хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табижа, хэмжээ ябуулгануудые хараадаг гээд мэдэнэбди. Энээниие бэелүүлхэ хэрэгтэ хүдөө ажахые хүтэлбэрилхы кадрнуудаар бэхижүүлхэ, тэдэниие hургаха асуудалнуудай гарахада, Аюрые ОТФ-гэй ажалhаа болюулаад, хахад жэлэй курсада hурахыень Улаан-Үдэ эльгээгээ бэлэй. Курсын hүүлээр Аюрта хүндэшэг ашаан ашагдаа.

Тэрэ hаалиин фермые даагшаар томилогдобо. «Улаан-Аха» колхозой үнеэдэйнь тоо олон аад, hүн багаар абтадаг, тугал үсөөн байгаа. Бодото байдал хубилгаха онол арганудые бэдэрхэ, ашаг шэмэ, тоо толгойень олошоруулха, hү ехээр үгэдэг үнеэдые шэлэн hалгааха, hаалишадай тоо олошоруулха, гэхэ мэтэ асуудалнууд Аюрай гол анхаралда байhан юм. Түбхын түрүүн үүлтэр, пайнтай бухануудые асаруулжа, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлдэг болоходонь, үнеэн бүриhөө тугал абтадаг болоо бэлэй. Үглөөнэй 5—6 сагаар hаалишадай ажалдаа гарахадань, Аюр бүрэнхы байхада ерээд, үнеэдэй hайн муугынь ажаглажа, хаража ябаха.

Он жэлнүүдэй ошохо бури колхоз машина техникээр баяжаа. Шэнэ газар хахалжа, зеленко ургуулдаг болоо. Үбhэ ногооной ургаса дээшэлээ. Мал ажал хүгжөөлгэдэ ажахын механизаторнууд ехэ туhаламжа хүргэдэг. Аюр Аюшеевич нэгэтэ малшадта трактораар үбhэ, түлээ зөөлсэжэ ябатараа, тракторай хүмэрхэдэ дарагдаад абаа. Тэрэ амиды үлэхэ хуби заяантай, золтой байгаа.

Адуун hүрэгөө адуулжа ябахадаа, Аюр хани нүхэр тухай бодомжолдог байгаа хаш.

«Аюрнай нүхэртэй болохонь» гэhэн hураг сүү нютаг соонь тараа hэн... Малша хүнэй бүлэдэ хүн болоhон, колхозой зоотехник тушаалтай Юлия Самаева олон үгэгүй, номхон зөөлэн абари зантай, бэрхэл хүн гэжэ нютагаархидынь хэлсэдэг байhан юм.

Буряад ёhо заншалаар түрэ, гурим түбэргэжэ, үбгэд хүгшэдэй захяа заабари халан тогтоожо абаа hэн. Аюр Юлия хоёр гэр бүлэдөө 8 үри хүүгэдтэй, тэдэнь мүнөө булта түhатай болонхой.

Аюр Аюшеевич Хаптагаев колхоздоо правлениин түрүүлэгшын орлогшоор, профсоюзай комитедэй түрүүлэгшээр хүдэлөө. Тэрэниие хаана эльгээнэб, элдэб харюусалгатай ажал бүхэндэ hайнаар, оролдосотойгоор хүдэлхэ гэжэ хэды ябаа гээшэб. Аюр Юлия хоёр партиин гэшүүд юм. Тэрэ хоёр Хужарай хүдөөгэй клубай уран hайханай самодеятельностиин кружогто нэгэтэ бэшэ хабаадалсадаг hэн.

Наhатай боложо ябахадаа малшан болохо гээшэ хүнгэн бэшэл даа.

— Шэнэ гараhан эмэ хурьгадай эхэhээ hалгааг̆дахада нэгэ 400 толгой тушаажа абая,— гээ hэн. Аха гол хүндэлэн тэрэ оймуулжа, хадын бэлшээридэ гаража, тэндэ зуhалан бариха болобо. Нюрганай зуhаланда 7—8 фермэ нэгэ доро Баруун-Сагаан бэлшэрэй аманда байдаг. Энээн руу 3 отарын зуhаха ногоон бии аад, бэшэ хонишоднай үбэлжөөнhөө холо ошодоггүйнь мэдээжэ. Зундаа Юлия ухибүүдээрээ хонидоо адуулдаг. Аюр нуга сабшалангаа уhалха, үбhөө сабшаха гээд баhал ухибүүдээрээ үбэлжөөндөө гарадаг.

1984—1986 онуудта 100 эхэ хонидhоо зуу гаран хурьгадые абаа. Хамта дээрэнь 300 гаран түл абадаг, ноохо абаха түсэбөө жэл бүри дүүргэдэг. Хурьгадайнгаа амидын шэгнүүриие 27 килограмм болгожо тушаадаг. Хужарай хонишод ехэ зорилго урдаа табяад ажаллажа байна. Тэдэнэй нэгэн манай зураглалай горой мүн.

Д. ДУГАРОВ.

ҮҮСХЭЛШ... ҮГЭДӨӨ ХҮ...

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ районой колхоз, совхозуудай ажалшад ороохо тарьяанай, хартаабхын, овощой муу бэшэ ургаса ургуулhан байха юм. Тэрэнээ гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын түлөө тэмсэл үргэнөөр ябуулагдаа. Таряалан дээрэ ургаа болоhон ургасын хуби заяан манай гарта гэжэ ойлгоходоо, механизаторнуудnай үдэр, hүниие илгангүй хүдэлжэ гараба.

Байгша оной таряа хуряалга онсо удха шанартай байгаа. Түрүүшын жэлэй энэ харюусалгатай хүдэлмэриие богони болзорто, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ гээшэ хүдөөгэйхидэй нангин уялга болоhон байха юм. Тиимэhээ бидэ эдэ бүгэдые hайн ойлгожо, КПСС-эй ЦК-гай совет ороной ажалшадта хандаhан Хандалгада харюу болгон, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, энэ жэлдэ ургаа болоhон бүхы юумэеэ гээлтэгүйгөөр хуряажа, хадагалжа абаха, Эхэ орондоо таряа, хартаабха, огородой эдеэ худалдаха түсэбөө заатагүй бэелүүлхэ талаар үндэр социалис уялга абаад, республика дотороо үүсхэл гаргаа hэмди. Энэ уряаемнай КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет, Профсоюзуудай совет, ВЛКСМ-эй обком hайшааhан байна.

Ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудые, хартаабха, овощ хуряалга дээрэ хүдэлhэн хүнүүдэй, коллективүүдэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Тракторна бригаданудай, звенонуудай, отрядуудай гэшүүдэй ажалые шэнэдхэн хубилгаха, тэдэнэрэй харюусалга ба эдэбхиие дээшэлүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдээ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Ургаса хуряалгада хабаадуулагдаха техникэ, машина болон түхеэрэлгэнүүд, ороохоной тоогууд, автомашинанууд hайнаар бэлдэгдэhэн, хуряалгын комплекснууд саг соогоо бүридхэгдэhэн байна. Харюусалгатай хэhые үнгэргэхэ талаар тодорхой түсэб табигдаа hэн. Эдэ бүгэдын ашаар манай районой механизаторнууд таряа хуряалгаяа сентябриин 18-да түгэсхэhэн габьяатай.

Район соо хуряалга-зөөлгын 19 комплекс хүдэлгэгдөө. Эндэ ороохоной 750 комбайн ашаглагдаhан байха юм. Тии-

МҮНӨӨДЭР — СССР-эй КОНСТИТУЦИИН ҮДЭР

БУРЯАД ОРОН СООГУУРНАЙ БАЯРАЙ ДУУНУУД ЗЭДЭЛНЭ

...аан түрүүшынхиеэ хүн оронойнгоо ...хубилзалае зохёогшо болоо. Ажалла... түлөөһэ абаха гэһэн бата найдам... эрхэ, хүнэй түрэхэһөөнь эхи... болоторнь обществын зүгһөө ...ухаанай соёл болбосоролдо үргэ... хүнэй нэрэ хүндэ болон эрхэнүүдые ...хүтэлбэридэг ажалшад хабаадал... үргэдхэхэ гэһэн эдэ бүхы ...үнэтэ баялигнай, социалис ...таһаршагүй шэнжэнүүдынь

М. С. ГОРБАЧЕВ.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

...ДАА ДУУГААР БУРЯАДНАЙ

Эршэтэй байнал долгилон.

Аглаг Үдэ, Сэлэнгын
Аман дээрэ бадарһан
Үргы найхан сэсэглэг —
Улаан-Үдэ байдаг юм.

Ажалай халуун эдэбхи
Дүлэ татан орьёлжо,
Арад түмэн хүнүүднай
Алдар сууда гараа юм.
Совет хуулиин һайханда,

Сулоо эрхын аажамда,
Хэргы замай һоорто
Дуулан байхам — баяртай.
Ажал хэхэ хүндэтэй
Амаралта-сэнгүүтэй,
Үндэр эрдэм дэлэгтэй —
Үглөө мүнөө коммунизм.
Баян даа дуугаар Буряаднай,
Баяраар байнал булгилан.
Элбэг даа уһаар Байгалнай,
Эршэтэй байнал долгилон.

...Т ДЕМОКРАТИИН ХҮСЭН

...тэдхэмжын хэмжээн ...гдэнэ. Манайшье республи... хангалгада үнгэрэтшэ табан ...хилээд хубилалтанууд болоо. ...тодорхой тоонуудые дур... ...ндэхи табан жэлэй туршада, ...жэн абагшадай тоо 30 мян... Энэ хугасаа соо аяар 90 ...нернүүд ба пособи абагша... ...дэшэлүүлэгдэһэн бай... ...ондо аяар 50 мянган хүнэй ...бшүү. Тиигэжэ 1980 онтой ...республикын социальна хан... ...дадаг мүнгэн зөөриин хэм... ...ээр ургаба.

...нэй арадай ажахын зарим ...жаллагшад, бусадһаа 5—10 ...гараха эрхэтэй. Шахтёр... ...нүүд, химическэ предприяти... ...олон үхибүүтэй эхэнэр... ...оролсоно. Совет хүнүүд ...удаа олоороо ажаллана ...гэршэлнэ. Республикымнай ...нер мүнөө ажалаа үргэл...

...һан хүнүүд ажаллана гээшэ ...манай орон соо 55 гаран ...нернүүд бии. Тодорхойлбол, ...бүхэндэ 1 пенсионер хүртэнэ ...гүрэн пенсионернүүдтэ онсо ... Пенсионернүүд гүрэнэй ...хүнгэлэлтэнүүдтэ хүртэдэг ...нууд болон ветерануудта ...хүүдалай хэрэглэмжэ, соци-

альна-соёлой хангалгын түлөө түлбэридэнь ...хангалтаж... Манай парти болон гүрэн ажалай ветерануудта сар үргэлжын анхарал хандуулжа, тэдэнэй һуудал байдалыень улам һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые хараална. Энэниие КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй 1985 оной майн 14-дэ баталан абаһан «Тэдхэмжэ багаар абадаг пенсионернүүдэй, гэр бүлэнүүдэй материальна байдал һайжаруулха, үбгэрһэн, гансаардаһан эрхэтэдтэ туһалха талаар түрүүшын ээлжээнэй хэмжээнүүд тухай» тогтоол элирхэ гэршэлнэ. Хэдэн миллион ветерануудта бүхы талын туһаламжа үзүүлхэ тухай тус тогтоол соо хэлэгдэнэ. Манай республикын гансаардаһан 100 гаран пенсионернүүдэй пенсиинүүд 50 түхэриг хүрэтэр байгша ондо нэмэгдэжэ, 2000 гаран пенсионер эм дом хахад сэнгээрнь худалдажа абаха болобо. Тиихэдэ Улаан-Үдын үндэр наһатайшуулай байшан-интернадта 2-hoo 5 һара хүрэтэр тэдэниие саг зуураар абаха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулнабди.

Бага наһанһаа хойшо инвалид хүнүүдтэ манай гүрэн анхаралаа ехээр хандуулжа байдаг. Тэдэнэй абадаг тэдхэмжэ ехэ болгогдонхой, мүн саашадаашье дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Капиталис оронуудта ажалгүйшүүл жэлһээ жэлдэ олошорно. Тэндэхи хүн зон үтэлхэдөө гүрэнэй тэдхэмжэ абангүй, ехээр тулина, зобоно. Капиталис общество тэдэнээ «үлүү хүнүүд» гэжэ нэрлэдэг юм.

Совет социалис общество эрхэтэн бүхэндөө жаргалтай, энхэ элүүр байдал хангана, үтэлхэдэнь гүрэнэй бүхы талын тэдхэмжэ үзүүлнэ. Эдэ бүгэдэмнай манай Үндэһэн Хуулиһаа эшэ үндэһэтэй.

Ажалшадай пенсионно хангалта тухай шэнэ Хуулиин бэлдэгдэжэ байһан тухай мэдээсэл һаяхан хэблэлдэ толилогдоо. Энэнь ажалай ветеранууд болон пенсионернүүдэй ажабайдалые саашадань улам һайжаруулха, үйлэдбэридэ һайн дураарнь шадалайнь зэргээр хабаадуулха зорилго бэелүүлхэ байна.

Совет Конституциин туг доро манай оронкой, тэрэ тоодо республикымнай ажалшад амгалан тайбан ажаһууна, үглөөдэрэйнгөө байдалай түлөө һанаагаа зобохогүй байна. Иимэл даа манай совет демократиин хүсэн!

В. АГАЛОВА,
Буряадай АССР-эй социальна хангалгын министр.

ДЕПУТАТ — АРАДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

ЖАРГАЛАЙНЬ ТҮЛХЮУР

«Алтан шара нарантай урилдан, энхэ элүүр зандаа үглоо бүри ажалдаа яараха гээшэ жаргал ааб даа. Бидэ, медицинын хүдэлмэрилэгшэд, иимэ жаргалта үдэрнүүдэй таһалдахагүйнь түлөө оролдодог зомди» — гэжэ Галина Егоровна намтай хөөрэлдэжэ һуухадаа хэлээ һэн.

«Жаргалай түлхюур танай гарта ха юм» гэжэ би дэмжээ бэлэйб. Үнэхөөрөөшье, хүн зоной элүүр энхэ байха хэрэгтэ наһанайнгаа хори гаран жэлые зорюулһан хүнэй иигэжэ хэлэхэдэнь гайхалтай бэшэ байба. Иигэжэ совет Үндэһэн Хуулиин һайхан эрилтэнүүдэй нэгэнэй хангагдахада, энэ депутат туһална.

Галина Егоровна Шурыгина Загарайн районой Первомаевка һууринай фельдшерско-акушерскэ пунктые даагшаар ажаллажа эхилһээр үнихэн болоо. Тиихэдэ 1962 ондо, тэрэнэй ажаллахаяа ерэхэдэнь, нэгэл таһалга оложо, фельдшерскэ пункт нээһэн байгаа. Тэндээл фельдшерэй инструментнүүдые, хэрэгсэлнүүдые табяад, ерэһэн үбшэнтэниие шадал зэргээрээ эмшэлжэ эхилһэн юм. Районой түбэй, мүн участково больницын холо байдаг тула фельдшерскэ пунктнууд хододоо ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Мүнөөшье тэрэнэй үүргэ бага болоогүй.

«Гар хүлөө гэмтээхэ, элдэб үбшэндэ нэрбэгдэхэ ушарнууд дайралдадаг. Автомашинануудай, оньһон техникын олошорһон дээрэһээ хүнэй усалда орохо ушарнууд олошороо. Тэдээндэ түргэн туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй болодог. Бидэ хүн зондо туһалха нангин уялгаяа үнэн сэхээр дүүргэхын түлөө тэмсэнэбди,— гэжэ Галина Егоровна хөөрэнэ.

Первомаевка һууринай гэрнүүд нилээд таранхай даа. Эгээл саада захын гэрһээ наада тала хүрэтэр сохом 3—4 километр болохо байна. Энэ зайе Галина Егоровна оло дахин урагша хойшонь «хэмжэжэ», һууринайнгаа хүнүүдтэ айлшалан, үхибүүдэй бэеын элүүрээр һонирхожол байдаг.

Хүн зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри тэрэ үргэнөөр ябуулха гэжэ оролдоно. Тиимэһээ ариг сэбэрые сахиха, үбшэн тахалһаа яажа һэргылхэ тухай асуудалые шухала хэрэг гэжэ зүбөөр һанадаг байна бшуу. Энэ хэрэгтэ харуулан ойлгуулгын хэрэгсэлнүүд ехэ удха шанартай гэжэ Галина Егоровна тоолоно. Тиимэһээ тэрэ санитарна бюллетеньнүүдые ходо гаргана, ханын газетэдэ һэргылэмжын хүдэлмэриин ябаса тухай статьянуудые бэшэхэ гэжэ юундэ оролдодогынь ойлгосотой. Тэдэ бюллетеньнүүд болон ханын газетэнүүдээ совхозой машинно-тракторна мастерской, клуб, совхозой конторо гэхэ мэтэ газарта үлгэдэг. Гэхэтэй хамта совхозой малшадай, механизаторнуудай ажалладаг газарта — фермэ болон отаранuудта, мастерской соо, заха холын заимхануудта медицинскэ аптечкэнүүдые түхеэржэ үгэдэг. Тиихэдээ үбшэлһэн хүндэ саг дары ямар туһаламжа үзүүлхэб гэжэ хөөрэжэ үгэдэг заншалтай.

Эдэ бүхы хүдэлмэри һайнаар ябуулһанай түлөө Первомаевкын медицинскэ пункт 1985 оной социалис мүрысөөнэй дүнгөөр районой «Эрхим медицинскэ пункт» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Галина Егоровна тиигэжэ, өөрынгөө үнэн сэхэ ажалаар амжалта түйлаһан байха юм. Тэрэ гансал өөрынгөө хүдэлмэри хараад ябадаг бэшэ, Харин олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Первомаевкын сельскэ Соведэй депутадаар гурбадахияа һунгагдаһан байна бшуу.

«Олоной хэрэгэй түлөө ходо оролдожо ябадаг хүн юм даа, манай Галина Егоровна», — гэжэ совхозой үнинэй һаалишан, Эхэ-герой Д. Ц. Гамбуловагай депутат тухайгаа хэлэжэ байһаниень һананаб.

Депутат Г. Е. Шурыгина тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулна.

Первомаевка һууринда һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ехэ барилга хэгдэнэ. Сельскэ Соведэй, медицинскэ пунктын, магазинай, ясли-садай байшангууд бодхоогдоо. Тиихэдэ «Дружба» совхозой хүдэлмэришэдэй ажаһууха шэнэ гэрнүүд олоор баригдаа.

Шэнэ гэрнүүдэй газаа палисадник бариха, тэндэ модо һуулгаха, сонхонуудайнь рамануудые нэгэ адлихан шэрээр шэрдэхэ, газаадахи хорёогойнь һайнаар, бүхөөр бариха, ариг сэбэрые сахиха эрилтэнүүдые депутат Г. Е. Шурыгина шэнэ гэрнүүдтэ нүүжэ ороһон айлнуудай урда табяа һэн.

Галина Егоровна һунгуулиингаа округтохи хүн зоной дунда горитой хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Жэшээлхэдэ, байгша оной зун овощ харууһалха даабари Соведэй харьяата газар дээрэ ажаһуудаг хүн бүхэндэ үгтэһэн байгаа. Пенсионернүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, һурагшад болон студентнүүдые энэ хэрэгтэ олоорнь хабаадуулха шиидхэбэри сельскэ Совет абаһан юм. Тиигэбэшье хүн зон саг болзортонь овощ харууһалалгаяа эхилээдүй байгаа. Энээниие ойлгоһон депутат Г. Е. Шурыгина совхоз соогоо эгээн түрүүшээр округойнгоо хүн зониие хойноо дахуулжа, овощоо бог ногооһоонь сэбэрлэжэ, арилгажа эхилээ. Өөрынгөө депутадтай хамта почтальонка А. Р. Сафронова, һаалишан П. Г. Спиридонова, дайнай ба ажалай ветеранууд С. К. Мельгунов, Л. И. Пахомова болон бусад — хамта дээрээ 17 хүн поли дээрэ гаража, хүн бүхэниинь 5 соотог овощой талмайн бог ногоое үгы хэһэн байна. Тус сельскэ Соведтэ тэрэ гэһээр депутат Галина Егоровнагай жэшээгээр һунгуулиингаа округуудта депутадууд хүдэлмэриеэ һэргээгээ бшуу.

Депутат Г. Е. Шурыгина сельскэ Соведэй арадай гэгээрэлэй, соёлой ба медицинскэ хангалгын талаар саг үргэлжын комиссиие хүтэлбэрилдэг. Тиихэдээ тэрэ комиссиингаа гэшүүдтэй хамта олон шалгалтануудые үнгэргэжэ, тэдэ шалгалтануудай үедэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха талаар шанга хэмжээнүүдые абадаг болонхой.

Һургуулиин реформо бэелүүлхэ, һургуулиин наһа хүсөөгүй үхибүүдтэ сад-ясли бариха, тосхоноо ногооруулха гэхэ мэтэ олон асуудалнууд саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшын хабаадалгагүйгөөр шиидхэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Депутат Г. Е. Шурыгинагай үүсхэлээр, тэрэнэй хабаадалгатайгаар хэгдэһэн хүдэлмэри тухай хөөрэхэ болоо һаа, ехэ саг хэрэгтэй. Тэрэ өөрынгөө ажал ябуулга гол түлэб һунгагшадайнгаа аша туһые хаража ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ багаханшье һаань, өөрынгөө хубитые оруулжал ябана гэжэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб.

С. ОЧИРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Е. Шурыгина.

М. ЛАВРЕНТЬЕВЭЙ фото-зураг.

АМАРАЛТЫН БАЙШАНГУУД ХҮЛЕЭНЭ

Манай парти болон правительство хүн зоной элүүр энхые хамгаалан, курортнууд, санаторинууд болон профилакторинуудта ажалшадые амаруулха хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг гээшэ. Бидэнэр КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1982 ондо баталан абаһан «Профсоюзуудай элүүржүүлгын газарнуудые хүгжөөхэ ба санаторинууд болон курортнуудта ажалшадай аргалуулха, амарха арга боломжонуудые саашадань үргэдхэхэ, һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлэн, хүн зониие бүри һайнаар аргалха, амаруулха талаар хэмжээнүүдые абажа байдаг гээшэбди. Курортнуудта ерэһэн хүнүүдые аргалха талаар шэнэ онол арганууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ, шэнэ кабинедүүд нээгдэнэ, аппаратура тодхогдоно. Жэшээлхэдэ, «Байкальский бор» гэжэ санаторидо массаж хэхэ, ванна абаха, үбдэдэг хүл, гартаа шабар няаха гэхэ мэтэ шэнэ арганууд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой.

Хүн зониие һайнаар аргалхын тула бэрхэ мэргэжэлтэд хэрэгтэй гээд мэдээжэ. Тиимэһээ бидэнэр олон врачнууд ба бусадшье медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдээ Москва, Ленинград, Одесса, Пятигорск болон бусад түбэй баазануудта эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхыень эльгээжэ байдаг гээшэбди. Тэрээнһээ гадуур 1984—1985 онуудта врачнууд ба медицинскэ сестрануудай эрдэм мэдэсые, мэргэжэл шадабариень тусхай комиссиин туһаламжаар шалгажа үзөөбди. Профсоюзуудай курортнууд болон санаторинуудта ажалладаг 14 врач эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри ябуулна. Врачнуудаймнай дунда дээдэ ба нэгэдэхи категориин мэргэжэлтэд, «Элүүрые хамгаалгын отличнигууд», Буряадай АССР-эй габьяата врач гэһэн нэрэ зэргэтэй хүнүүд олон. Тиихэдэ курортнуудтаа жэл бүри 25—30 мянган түхэригэй шэнэ аппаратура ба оньһон түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абанабди.

Бэлэдхэл ехэтэй кадрнууд шэнэ аппаратура хэрэглэхэдээ, хүн зониие ашаг үрэ ехэтэйгээр аргална ха юм. Жэшээлхэдэ, гастрит, гепатит, остеохондроз, радикулит, полиартрит гэхэ мэтээр үбшэлэгшэдэй 98—99 процентыень аргалжа шададаг болонхойбди.

Манай республикада профсоюзуудай 3 курорт ба санатори тоологдоно. Эдэмнай «Аршаан», «Горячинск» курортнууд, «Байкальский бор» гэжэ санатори гээшэ. Тиихэдэ Дээдэ-Онгостойдо амаралтын байшан бии. Манай курортнууд болон амаралтын байшангууд нэгэ доро 1300 гаран хүниие угтажа абаха аргатай юм. Манай курортнуудта элдэб үбшэнтэн аргалуулдаг. Тодорхойлон хэлэбэл, «Аршаан» курортдо гэдэһэ доторооо үбдэгшэд, «Горячинскда» — гэр, хүлөө аргалуулха дуратайшуул, «Байкальский бор» санаторидо амисхаалай органууд болон бусад үбшэнтэй хүнүүд аргалуулдаг байна.

Профкомуудай шиидхэбэрээр эльгээгдэһэн хүдэлмэришэд болон колхознигууд, алба хаагшад манай курортнуудта олоороо амарна. Ганса 1985 ондо аяар 10 мянга гаран хүдэлмэришэд, 1200 гаран колхознигууд, 5 мянга гаран алба хаагшад амараа. Иигэжэ СССР-эй Конституцяар олгогдоһон амарха эрхээ совет хүнүүд гүйсэдөөр эдлэнэ.

Л. ЛУБСАНОВА,
Буряадай АССР-эй профсоюзуудай курортнуудые хүтэлбэрилдэг соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

«...ОДОДОО ...ЭН БАЙЯ»

...эрхэтэд ажал ...жынгээ элүүрые ...байра абаха, ...эрхэтэй юм. Со... ...туг доро эдэ ...хэлбэ... ...ээлүүлэгдэнэ гэ... ...мэдэнэ. Со... ...болон сүлеэнүү... ...гадна хуулиин ...гоо, гүрэ... ...нангин уял... ...хүн бүхэнэй ...олгогдоһон эрхэ ...уялгануудтай холбоотой гэ... ...һайн мэдэнэб-

...эрхэ ба уялга... даа. Тэдэнэй ...СССР-эй Зэбсэг... ...гэдэ алба хэ... Энэмнай со... ...сэхэ хабаа... ...шанартай ...холбо байнаб. ...экономито Совет ...ынхын Үндэһэн ...статья соо ...бэшээтэй ...Зэбсэгтэ Хү... ...алба хэхэ гэ... ...СССР-эй эрхэтэ... ...мүн.

...Социалис Эхэ ...уялгатай юм. ...Хүсэнүүдэй ...мүнөөнэй ...зудалангүйгөөр ...хамгаал... ...асуудал ...хэлэгдэхэ ...Совет ...гээшэ эрхэ... ...хүндын хэ... ...тэмдэглэхэ

...зон, илангаяа ...Совет Армиин ...хэдээ борго... ...хүн гэжэ ...тоолодог. ...Тиимэ хү... ...ямаршье ...политическэ ...журам зар... ...сахиха да... ...обёор-

...интернат-һур... ...класс дүүр... ...хуби... ...ангитай ...һэм. Тии... ...судна бү... ...ажалда абтажа, ...ажалла... ...заводой ме... ...коллектив эб-

тэй эетэйгээр ажалладаг, «булта нэгэ хүнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө» гэһэн уряа доро ажалладаг гэжэ онсолхо байнаб. Ажалай үндэр бүтээсэ түйлахын тула яһала оролдолго гаргагдадаг гээшэ. Би тэндэ жэлэй туршада ажаллаха үедөө олон юумэндэ һуража, токарь мэргэжэлэй олон «нюуса» шудалааб.

Намтай хамта нэгэ цех соо ажаллаһан Андрей Попов, Иван Абросов, Володя Эмханов болон бусад яһала бэрхэ токарьнууд болонхой. Минии һанахада, ажалай журам наринаар сахидаг, үйлэдбэри дээрэ гуримтай байхын түлөө эрмэлзэдэг, шэнэ юумээр һонирходог, ажалдаа зохёохы ёһоор хандадаг хүнүүд амжалта түйлахал байха гэжэ тоолоноб.

Би заводто ажаллажа байха үедөө Совет Армиин зэргэдэ алба хэхэ тухайгаа эртээнһээ бодомжолжо ябааб гэхэдэм алдуу болохогүй. Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ бэе махабад һайнтай, алишье талаһаа бэлэдхэл түгэс хүнүүд хэрэгтэй гэжэ ойлгодогби. Тиимэһээ би ДОСААФ-ай радиотелеграфистнуудай курсада ажалай һүүлээр үдэшэндөө һуража, радиотелеграфистын мэргэжэлтэй болоожо гарааб. Тэрэ курсада 4 һарын туршада һуража, ехэ юумэ мэдэхэ болооб. Энэ мэргэжэлээ Совет Армиин зэргэдэ алба хэхэдээ, саашань улам дээшэлүүлхэ бэзэб.

Би Баргажанай районой Яраргта нютагта түрэһэн хүм. Минии эхэ, эсэгэ ажалша, малша зон юм. Эхэмни — Салданова Нина Бадмаевна олон жэлэй туршада түрэл колхоздоо һаалишанаар ажаллажа ябана. Эсэгэмни Гомбо Ламажапович — жолоошон мэргэжэлтэй юм.

Совет Армиин зэргэдэ алба хэхэдээшье түрэлхидэйнгээ нэрые хухалангүй, сэрэгэй журам наринаар сахижа ябахаб гэжэ һананаб. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дэргэдэ алба хэхэ гээшые манай, залуушуулай тон ехэ хүндэтэ уялга гэжэ тоолоно ха юмбиб. Би мүнөө үетэн нүхэдтөө хандажа, энэ уялгата албанда һайнаар бэлдээд, хэзээдэшье, хаанашье Эхэ ороноо хамгаалхаар «хододоо бэлэн байя» гэжэ уряалха хүсэлэнтэйб.

Б. ГАТАПОВ,
Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой токарь.

Бидэ мүнөө гайхамшаг үе сагта ажаһуунабди. Энэ үе сагые гансал түрүүшын табан жэлнүүдтэй сасуулжа болохоор гэжэ һананаб. Агуу Октябриин ашаар үгытэй ядуу, харанхы мунхаг байдалһаа һалажа, буряад арад совет бусад үндэһэ яһатанда адляар, социализм байгуулгын замда гараһан байна. Энэ замнай Совет Конституциин ашаар улам батадхагдаа.

Сэлэнгын районой хүдөө нютагууд тэрэ гэһээр танигдахаар бэшэ болоторoo хубилаа. Тохой нютагнай тэрэ тоодо оролсоно гэжэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэхэ байнаб.

МУУГААР ХҮДЭЛХЭ ЭРХЭГҮЙБДИ

Мүнөө эндэмнай томо ажахы — Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз түбхинэнхэй. Тэрэнэй нуга сэбшалан, бэлшээринүүд дээгүүр табан хушуута мал олоор бэлшэнэ, үбһэ тэжээл, таряан ехээр ургуулагдана. Мяха, һү, нооһо ехээр үйлэдбэрилхын тула тэжээл хэрэгтэй гээд бултанда мэдээжэ ааб даа. Ушар тиимэһээ тэжээл ехээр бэлэдхэхын, тарягаа саг болзортонь хуряахын түлөө байгша ондо ехэ оролдолго гаргаабди. Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэнгүй байха эрхэгүйбди. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй XXVII съездын хараалһан асари ехэ зорилгонуудые урагшатайгаар бэелүүлхын тула бригадын, фермын, колхозой, районой экономикые шэнэдхэн хубилгалгын замда гаргаха ёһотой болонобди. Минии һанахада, шэнэдхэн хубилгалгын асуудалнууд хүн бүхэнэй эдэбхи үүсхэлээр, тэрэнэй зохёохы ажалаар шиидхэгдэхэ ёһотой.

Тиимэһээ бидэнэр, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Булагай һүнэй комплексын хүдэлмэрилэгшэд урдаа табиһан зорилгоо бэелүүлхын тула бүхы мэргэжэл шадабариияа, хүсэ шадалаа элсүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэбди. Манай фермэдэ эбтэй зэтэй коллектив ажаллана гэхэ байнаб. Фермые дагшаар минии басаган Татьяна Дашинимаева 6-дахи жэлээ ажаллажа байна. Хоёрдохи, Тамара басагамни һаалишанаар, хүбүүмни мал адуулагшаар энэл фермэдэ ажаллана. Тиигэжэ эхынгээ мүрөөр ябажа, мал ажалда ороһондонь би баяртай ябадагби. Эдэмни яһала һайнаар ажаллана гэхэ байнаб. Би тэдэнээ магтана бэшэб.

Өөрөө наһанайнгаа амаралтада гараһаншье һаа, шадал зэргээрээ ажаллажа, түрэл коллективтээ туһалнаб. Намда 21 үнеэн даалгагданхай. Һүүлэй жэлнүүдтэ «3 мянгатанай клубта» оролсонхой ябадагби. Мүнөө байгша оной 9 һарын дүнгөөр үнеэн бүриһөө 2800 гаран килограмм һү һааглаад байнаб. Жэлэй дүүрэтэр 3 мянганда хүргэхэ уялгаяа бэелүүлхэ, үлүүлхэ байхаб гэжэ найданаб.

Манай фермын һаалишад У. Мункуева, Т. Бадмацыренова, С. Пурбуев, Д. Ринчинова болон бусад мүнөө дээрээ үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү һааглаад байна. Тиихэдэ бидэнэр үнеэн бүриһөө бүхы коллективээрээ 3 мянган килограмм һү һааха гээд ебаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ ёһотойбди. Юуб гэхэдэ, байгша ондо манай колхоз хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ шадаа бшуу.

Минии һанахада, фермымнай коллектив үбэлжэлгэдөө муу бэшэ бэлэдхэлтэйгээр орохо гэжэ байна. Үбһэ тэжээл, һолоомо, силос гэхэ мэтэ яһала хүрэхөөр нөөсэлэгдөө. Тэжээл буйлуулдаг кухни һаянай хүдэлгэгдэжэ эхилбэ. Малайнгаа хото хороо, туналнуудай байра дулаалха, ариг сэбэрые сахиха, малай эдеэлхэ, уһалха хобоонуудые заһабарилха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээд байна гэжэ хэлэлтэй.

Энэ ехэ зорилго бэелүүлхын тула һаалишан, малшан, мэргэжэлтэн бүхэн аһан шадалаараа оролдожо, ажалдаа зохёохы ёһоор хандаха, үбһэ тэжээлээ гамтайгаар гаргашалха, журам ба гуримаа улам һайжаруулха ёһотой. Энэ талаар манай колективтэ ойлгууламжын хүдэлмэри яһала ябуулагдажа байдаг. Үнэхөөрөөшье, хурдадхалгын замда гаража, ажалдаа улам ехэ амжалта түйлаха арга боломжонууд манайда биил гээшэ.

Мүнөө бидэнэр гайхамшаг үе сагта ажаһуунабди, ажалланабди гэжэ үшөө дахин тэмдэглэхэ байнаб. Манай түрэл парти болон правительство совет хүнүүдтэ амгалан тайбан байдал хангаха, ороной экономико болон соёлые саашадань улам түргэнөөр хүгжөөхэ талаар ехэ программа табижа, эрхимээр ажаллаха эрхэ байдал хүн бүхэндэ олгохо гэжэ оролдоно ха юм. Иимэ сагта муугаар, хайша хэрэгээр ажаллаха эрхэгүйбди.

Үндэһэн Хуули соо совет арадуудта ажаллаха, амарха, соёл болбосоролоо хүгжөөхэ эрхэ үгтэнхэй. Энэнь ажабайдалда бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ. Тиимэһээ энэ һайндэрые урма баяртайгаар, ажалай ехэ амжалтануудтайгаар угтахыетнай хүдөөгэй бүхы малшадта, таряашадта хүсэхэ байнаб.

Д. ОЧИРОВА,
Сэлэнгын районой Булагай һү һаалиин фермын ахалагша һаалишан, районно Соведэй депутат.

АЖАЛДА ОРОХОДОНЬ ТУҺАЛНАБДИ

Совет Социалис Республикануудай Союзай Конституциин үндэһөөр ажал хэхэ эрхэ совет хүн бүхэндэ олгогдонхой. Энээниие ондоогоор хэлэхэдэ, эрхэтэн бүхэн хэһэн ажалайнгаа хэмжээнэй, шанарай зэргээр ба гүрэнэй тогтооһон эгээн доодо захын хэмжээнһээ бага бэшэ түлөөһэ абаха хүдэлмэреэр лаб хангагдаха, мүн тэрэ тоодо өөрынгөө бэлиг шадабари, мэргэжэлэй талаар бэлэдхэл болон һуралсалдаа тааруу ажалаар хангагдаха ёһотой юм.

Хүн зониие ажалда зууршалдаг городской бюродо Конституцяар батадхагдаһан ажал хэхэ эрхээ эдлэхэ дуратай олон тоото мэргэжэлтэд, алба хаагшад, хүдэлмэришэдтэй үдэр бүхэндэ уулзадагбди. Хүн бүхэнэй мэргэжэлээр сэдьхэлдэнь таатай, салин хүлһэнэй талаар хангалтатай ажал оложо үгэхэ гээшэ бидэнэй уялга мүн.

Предприятинууд болон эмхи зургаануудта хүнүүдэй ажалда оролгонь тэдэнэй кадрнуудай таһагтай нягта холбоотойгоор бэелүүлэгдэдэг юм. Байгша оной үнгэрһэн үе соо 5280 хүн хотын ажахын элдэб һалбарида түбхинүүлэгдэһэн байна. Энэ ехэ хүсэн предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ горитой туһа нэмэри болоно бшуу.

Бидэ хүн зониие ажалда зууршалхадаа, иимэ нэгэ дутагдалтай дайралданабди. Эндэ би залуушуул тухай хэлэхээ һананаб. Тэдэнэр хүсэд бодожо үзэнгүй, дайралдаһан лэ хүдэлмэридэ ороод, уданшьегүй ондоо ажал бэдэржэ ябаха юм. Шалтагаанииень асуухадаш: «Энэ ажал сэдьхэлдэм тааранагүй, саашаа хүдэлхэ дурамгүй»,— гэжэ харюусаха.

Түрэлхид үхибүүдэйнгээ ажалда орохо, мэргэжэлээ шэлэхэ хэрэгтэнь туһалха ёһотой. Зүгөөр, шухалань гэхэдэ, тэдэнэйнгээ ямар юумэндэ дуратайе, ямар юумэндэ дүйтэй байһые хараадаа абаха хэрэгтэй ха юм.

Пенсидэ гараһан хүнүүдые ажалда хабаадуулхын тула бюро зарим тэды хүдэлмэри ябуулна. Пенсиин наһанай ба инвалид болоһон 300 шахуу хүн манай бюрогоор ажалда ороһон байна. Гэбэшье зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриингөө эрхэ нүхэсэлые һайнаар шэнжэлжэ үзөөгүй дээрэһээ эльгээһэн пенсионернүүднай тэндэнь тааража хүдэлхэ аргагүйдөөд, бусажа ерэнэ. Тиимэһээ предприяти бюро хоёрой хоорондо үгээ ойлголсодоогүй байһан элирнэ.

Хүтэлбэрилэгшэд гээшэ кадрнуудайнгаа таһагай начальнигтай хамта хүдэлмэрилэгшэдтэ захил хэхэдээ, пенсиин наһанай хэды хүн хэрэгтэйб гэжэ сэхэ зааха ёһотой байна.

Тиигээл хадаа Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Наһаяа хүсээжэ пенсидэ гарагшад болон инвалидуудые обществодо туһатай ажалда нэмэлтэ хүсэн болгон хабаадуулха тухай» тогтоолыень бэелүүлхэ болонобди.

Олохон хүдэлмэришэдэй нэгэ ажалдаа удаан тогтодоггүйнь бэрхэтэй асуудал болоод байна. Тэдэндэ хэгдэһэн үйлэдбэриин гаргаша харюулагданагүй. Энэ хадаа гол түлэб профтехучилищи дүүргэгшэдтэ хабаатай. Тэдэнэрэй олонхинь мэргэжэлээрээ хүдэлнэгүй ха юм. Эндэ предприятинуудай кадрнуудай таһагууд нэн түрүүн зэмэтэй гээшэ. Тэдэнэр училищи дүүргэһэн залуушуулда хайша хэрэгээр хандана, тэдэнтэй хөөрэлдөө хэнэгүй, ажалһаа гараха тухай бариһан гүйлтыень юрэ хангаад лэ гаргажархина.

Эдэ бүгэдэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, манай хотын предприятинуудта кадрова албан муугаар хүдэлнэ гэхэ хэрэгтэй. Ажал һэлгэлгэ өөрын шалтагаантай юм. Ажалһаа гараһан хүн ямар шалтагаанаар гарааб, ондоо тээ хаана хүдэлхээ ороо б гэжэ шэнжэлжэ үзэдэг һаамнай, саашадаа ямар нэгэ хэмжээ абахада туһатай байха һэн.

Манай бюрогоор ажалда орогшод миил өөһэдөө ажал бэдэржэ ябагшадһаа хахад һараар урид хүдэлхэ газараа олодог гэжэ тодорхойлогдонхой. Тиихэдээ хөөрэлдэһэнэй һүүлээр хэды олон хүн нэгэ ажалдаа батаар түбхинэдэг гээшэб?

Хото соо кадрнуудай һэлгэжэ байхые гуримшуулхын тула КПСС-эй Улаан-Үдын горком ба городской Соведэй гүйсэдком хоёр тусхай тогтоол абаһан юм. Тэрэнэй үндэһөөр хотын предприяти, эмхи зургаанууд гансал манай бюрогоор зууршалагдаһан хүнүүдые ажалда абаха ёһотой. Теэд бодото ажабайдалай харуулһанай ёһоор, хаана хэды хүдэлмэришэн, мэргэжэлтэ хэрэгтэйб гэжэ бидэ мэдэхэшьегүй байдагбди. Үгышье һаа, хэрбээ захилай ороһон байбал, тоонь мэдэгдэдэггүй. Эдэ бүгэдэ дээрэһээ тобшолол хэхэдэ, үйлэдбэри дээрэ кадрнуудай һэлгэсэлдээ, тэдэниие бэлдэхэ асуудалнуудые эмхи гуримтай болгохо саг ерээ.

Тиигэбэшье хүн зониие эмхи гуримтайгаар, олоорнь ажалда оруулха гурим манай хотодо батаар тогтонижоод байна. Иигэжэл совет эрхэтэд ажал хэхэ эрхээ эдлэнэл гээшэ.

Д. БАДУЕВА,
Улаан-Үдэ хотын хүн зониие ажалда оруулха талаар бюрое даагша.

МҮНӨӨДЭР — СССР-эй КОНСТИТУЦИИН ҮДЭР

ЭХЭ, ЭСЭГЫЕНЬ ХАЛАЖА

Улаан-Удын 97-дэхи яслисадта бухы дээрээ 280—290 ухибууд үдэр бүри ерэдэг байна. 46-дахи кварталда ажаһуудаг олонхи түрэлхидэй багашуул энэ хүмүүжэнэ. Мүн олоншье кварталнуудhaa, онсолбол, 44-дэхи, 47-дохи кварталнуудhaaшье хүнүүд ухибуудээ асардаг.

Үглөөгүүр энэ өрөө эрээдэмнай, хүмүүжүүлэгшэд «өөhэд өөhэдынгөө» хүүтэдые угтан абажа, ехэл тухашаруу байба. Бага бүлэгтэ ябадаг булхагархан хасартай Витя хүбүүн хэдэрэлдээд, хубсаhaa тайлажа үгэбэгүй. Эхэнь худэлмэридөө яаранхай, тиихэдэнь хүмүүжүүлэгшэнь — Лидия Михайловна Сомова хүбүүе аргадажа, хубсаhыень тайлуулба... Хүршэ таhалга соонь аха бүлэгэйхид зарядка хэжэ, ондоо зониие анхарха сулоогүй хэбэртэй. Эндэ табаhаан жэлэээ ажаллажа байhан Евгения Константиновна Румянцева:

— Нэгэ, хоёр, гурба...— гэжэ тон тодоор командалан зарядка хүүлэнэ. Тэдээнhээ холо бэшэ бэлэдхэлэй бүлэгэйхид зарядкаа хэжэ дүүргээд, үглөөнэйнгөө хоол барихаар бэлэн болонхой, таhалга соохиео өөдэнь татана. Хойто энэдэ hургаад болохоор бэлэдхэл гаража байhан үхибүүд хэдаа угаа томоотойнууд. Үглөөнэй хоолой hүүлээр барандаа хэшээлдээ hууха ёhотой.

Хүжүүжүүлэгшэдтэй хөөрэлдэн байтарнай, ясли-садые даагша нүхэр Базыкина хаанаhааашьеб хүрэжэ ерэбэ.

— Людмила Егоровна гээшэб, — гэжэ өөрыгөө танюулаад, хааhанаа ямар хэрэгээр өөhынгөө асуугаадхиба. Ерээн зорилгыемнай мэдэжэ абахадаа, ясли-сад соогуураа бидэниие дахуулжа, хүмүүжүүлгын энэ эмхи зургаантай бидэниие hайнаар танилсуулаа hэн. Энэ эндэ тусхай методическа кабинедтэй болоhон байна. Бухы дээрээ 24 хүмүүжүүлэгшэ хүдэлнэ. 12 бүлэг боложо хубаарhан хүгэдые тэдэ хүмүүжүүлэдэг байна. Тиихэдэ хоёр бүлэг ухибууд түхэрэзн суудхэ соо энэдэ байрладаг. 1,5 наhатайhaa ясельна бүлэгтэ ябажа эхилээд лэ, hургуулида оротороо хүмүүжэл гарахадаа, үхибүүд hайн hураха бэлэдхэл абаха зэргэтэй.

Удаань Людмила Егоровна өөрынгөө кабинедтэ дахуулжа оруулба. Үхибүүдэй коридор соогуур шуулаhаар, газаашаа гарахада, Людмила Егоровна шагнаhаад:

— Үглөөнэйнгөө хоол барилhан багашуул эзнгээхэ гараба. Хүбүүдэй наадаха, сэнгэхын тула эндэмнай бухы хүсэрэлдэгэ хэгдэнхэй,— гэжэ ойлгуулба. Үнэхөөрөөшье, газаагуурнь бидэнэй гэрхэнүүдэй, «hололонгонууд», дамжуурнуудай байхые өөбөргоо hэн...

Тусхай шкаф соо Хүндэлэлэй олон грамотанууд, дипломууд аржыса табяатай байна. hуралсалай шэнэ жэлдэ хүүгэдые бэлдэхэ талаар амжалта түйлаhанайнгаа түлөө энэ коллектив жэл бүри шагналда хүртэдэг гэжэ анхарагдаба. Юрэдөө, энэ ясли-садые түрэлхидэй магтадаг байhаниинь үндэhэтэй байдаг байгаа байна.

— Эрхим хүмүүжүүлэгшэдээ нэрлэжэ үгэхэ гүт?— гэхэдэмнай:

— Хэнииень илгажа нэрлэхэ болонобиб даа?— гэжэ бодолгото болон, ойр зуура hуугаад:—Барандаал гэмгүй hайн хүдэлдэг зон юм даа. Ажалдаа байhан эхэ эсэгыень халажа, сэдьхэлэйнгээ дулаае ухибуудтэ үгэнэ. Гэбэшье Валентина Викторовна Стрекаловскаяе, Зинаида Геннадьевна Головкинае, Светлана Юмажаповна Тыкшеевае, бусадшье олон нүхэдые нэрлэхээр ааб даа. Мүнөө багшын үдэртэ зорюулhан hайндэр эндэмнай болобо гээшэ. Шалгарhан нүхэд шагнад, урмашуулгада хүртөө ааб даа,— гэжэ Людмила Егоровна энеэбхилбэ. Багшын үдэреөр Людмила Егоровнае өөрыень, бүхы коллективыень амаршалаад, амжалта хүсөөд, бидэ гаража ошоо hэмди.

Р. ДАШИЕВА.

ШЭНЭ ЗЕЛАНДИhАА ЕРЭhЭН АЙЛШАН

ШЭНЭ ЗЕЛАНДИИН уран зохёолшо, «Ивнинг пост» газетын редактор Ноэль Хиллиард гэгшэ Кира Хиллиард hамгантаяа эдэ үдэрнүүдтэ манай республикада айлшалаа.

«СССР соогуур минии аяншалга» гэhэн ном бэшэхэ hанаатай, тэрээндэз материал суглуулжа, уран зохёолшо манай орон соогуур ябажа байна. Урдандаа гээгдэнги байhан арадууд тухайдамнай, тэдэнэй социально-экономическа, соёл болбосоролой хүгжэлтэ тухайда ном бүтээхэ зорилготой.

Ноэль Хиллиард 1929 ондо түрэhэн хүн. Тэрэ хадаа Веллингтон хотодо гаража байдаг «Ивнинг пост» газетын редактор юм. Н. Хиллиардын зохеолнуудай согсолбориие «Прогресс» хэблэл 1987 ондо ород хэлэн дээрэ гаргаха.

Материал суглуулхын тула уран зохёолшо манай хотын хэдэн предприяти, эмхи зургаануудта орожо гараа. Арадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Агалов айлшадтай уулзажа хөөрэлдөө. Городойнгоо хожомой хүгжэлтэ тухай, социально-соёлой барилгын зорилгонууд тухай холоhоо буухан айлшадтаа тэрэ хөөрэжэ үгэбэ.

Хотодо ажаhуудаг хүн зоной байра байдал тухай айлшан hонирхоhон, Улаан-Үдын үзэсхэлэн газарнуудтай танилсаа, музейнүүдтэ ороо.

Республикын уран зохёолшодтой hонирхолтой уулзалга болоо. Буряадай АССР-эй Уран зохеолшодой холбооной түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов буряад литературын мүнөөнэй байдал тухай хөөрэжэ үгэбэ. Шэнэ Зеландиин мүнөөнэй литература тухай, тэндэхи hуурин зоной — маори яhатанай ажабайдал тухай манай уран зохёолшод асууhан, hонирхоhон байна. Юуб гэхэдэ, уран зохёолшын hамган Кира Хиллиард хадаа маори яhатанай түлөөлэгшэ ха юм. Уулзалга дээрэ айлшад маори арадай дуу дуулажа үгөө.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда ниитын эрдэмэй институдай директор, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор В. Ц. Найдаков түрүүтэй манай эрдэмтэд холын айлшадые угтан абажа хөөрэлдөө. Хоёр ороной эрдэмдэ хабаатай асуудалнууд хэлсэгдэhэн байна.

Бурядай арадай зан заншал, ёhо гурим тухай Н. Хиллиард ихэхэн hонирхоhон байна. Айлшанай асуудалда харюусан, эрдэмтэд Г. Л. Санжиев, Т. М. Михайлов гэгшэд түс асуудал тушаа тодорхойгоор хөөрэбэ.

Бусэйынгаа урда тэр айлшад Мухар-Шибирэй районой «Энэмэ-Ленина» колхоздо хүрэжэ байна. Колхозойнгоо экономико, ажабайдал, ехэ колхозонигуудай ажалай амжалтанууд тухай правлениин түрүүлэгшэ Г. Н. Цыремдашиев хөөрэжэ үгөө юм. Иланагаа-хониин ажал тухай, худөө нютагай социально-соёлой барилганууд тухай асуудалнууд айлшадые ихэ сэхээр hонирхуулба.

Ив. ОЧИРОН.

МҮНӨӨДЭР — ГДР-эй БАЙГУУЛАГДАhААР 37 ЖЭЛЭЙ ОЙ

ЕРЭЭДҮЙ ТЭЭШЭ НАЙДАМТАЙГААР ДАБШАНА

ГДР-эй ажалшад ехэ амжалтануудые түйлажа, немец газар дээрэ хүдэлмэришэд болон таряашадай түрүүшын гүрэнэй — республикын байгуулагдаhаар 37 жэлэй ойе мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна. Энэ жэлдэ ГДР-эй ажабайдалда болоhон асари ехэ, шухалын шухала үйлэ хэрэгэй — Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин XI съездын шиидхэбэринүүдэй hүлдэ доро hайндэртэ бэлэдхэл хэгдээ. hүүлэй табан жэлэй хугасаа соо ажабайдалай эгээл элдэб hалбаринуудта түйлагдаhан амжалтануудаар республикамнай омогорхожо шадаха юм гэжэ съездын делегадууд тэмдэглэбэ. Мүнөө ГДР-эй ажалшад съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхые шармайн оролдожо байна. Ороной индустриин тугшад, жэшээлбэл, «Карл Цейс Йена» гэжэ комбинат бүхы шэглэлээр эгээл үндэр үрэ дүнгүүдые түйлахын түлөө съездын урда тээхи социалис мүрысөө дэлгэрүүлээ hэн.

«Хүдэлмэриингөө газарта эб найрамдалай түлөө тэмсэнэб»— гэhэн уряа доро съездын хүндэлэлдэ габшагай ажалай вахта соносхогдоhон байгаа. Соведүүдэй ороной захилнуудые hайн шанартайгаар, болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө хүдэлөөн улам үргэнөөр дэлгэрээ hэн. Берлинэй Октябриин 7-ной нэрэмжэтэ станок бүтээлгын комбинадай коллектив энэ мүрысөөндэ эрхим үрэ дүнгүүдые түйлаhан байгаа.

Республикын политическэ талаараа тогтууритай hайн, ашаг үрэ ехэтэй экономикотой социалис гүрэн болоhыень ГДР-эй коммунистнуудай XI дээдэ хуралдаан, ГДР-эй Арадай палатада июниин 8-да үнгэргэгдэhэн hунгалта, депутадуудай Берлинэй городской болон окружной суглаанууд баталаа hэн. Республика дотор үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөхэ экономическа стратеги зохёогдоhон байгаа. Тиихэдэ ажалшадай ажалай ба политическэ эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдана. Түрүү технологи нэбтэрүүлхын түлөө үйлэдбэри дээрэ ороной эрдэм-шэнжэлэлгын түбүүдтэ залуушуулай бригадануудай дунда дэлгэрhэн хүсэтэ хүдэлөөн Сүлөөтэ немец залуушуулай союз шухала үүргэ дүүргэhэн байгаа.

Энэ жэлдэ сагай уларилай хэды таарамжагүй байгаашье hаань, ГДР-эй хүдөө ажахын ажалшад ороohото ургамалнуудые хуряаха талаар хоёрдохи жэлээ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлажа байнхай. Мяха, hү болон мал ажалай бусад продуктнуудые гүрэндэ худалдаха талаар абаhан түсэбтэ даабаринуудаа тогтууритай hайнаар үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ hалбариие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын хараа шэглэлэй зүб байhые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Ажалшадай үндэр мэдэрэлтэй, эдэбхи үүсхэлтэй байhанай ашаар Германиин Демократическа Республика түрүү зэргэдэ гаранхай. Экономическа Харилсан туhалалсалгын Соведэй оршондо социалис оронуудай хоорондохи али алиндань ашатай туhатай харилсаа холбоон, 2000 он болотор СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программые хамтаараа бэелүүлгэ, Соведүүдэй оронтой аха дүүгэй харилсаа холбооe бэхижүүлгэ энэ талаар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ. СЭВ-эй оршондо али алиндань ашатай, туhатай харилсаае саашадань хүгжөөхэ, Советскэ Союзтай худалдаа наймаанай, соёлой ба политическэ холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ гээшэ саашанхи дабшалтымнай эшэ үндэhэн болоно гэжэ ороной ажалшад, хүтэлбэрилэгшэд тоолоно. Ойрын табан жэлэй хугасаа соо манай хоёр ороной хоорондохи худалдаа наймаанай эрьесын 320 миллиард маркда хүрэхэ байhан ушарынь энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ.

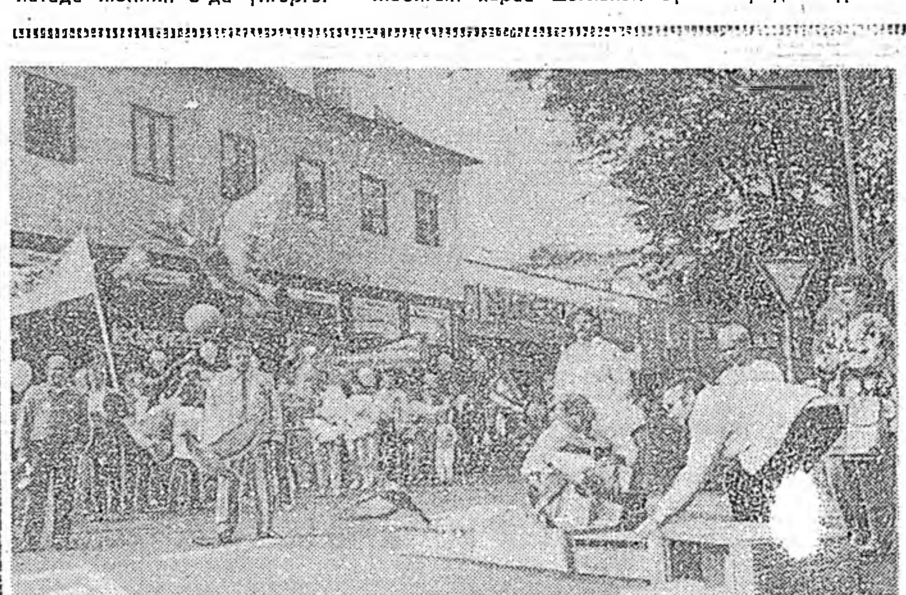
Транспортые хүгжөөхэ талаар СССР-эй ба ГДР-эй хоорондохи хамтын томо ехэ проектые бэелүүлхэ хэрэгэй республикын байгуулагдаhаар 37 жэлэй ойн урда тээхэнэ дүүргэгдэhэниинь тон ехэ удха шанартайл. Паромой шэнэ магистраль ГДР-эй Мукран портые Советскэ Союзай Клайпеда хототой холбобо. Энэ проектые бэелүүлгэ социалис хоер ороной эбдэршэгүй бата аха дүү ёhоной холбоо барисаанай ээлжээтэ гэршэ болобо.

Германиин Демократическа Республика социалис оронуудай үгэеэ ойлголсоhон эб найрамдалта ябуулгада эдэбхитэй хубитаяа оруулдаг, ФРГ-тэй харилсаа холбоогоо hайжаруулха, Европо түбидэхи уласхоорондын байдалые гүримшуулха талаар шэглүүлэгдэhэн эб найрамдалта үүсхэлнүүдые гаргадаг юм. Европын түбтэ химическэ буу зэбсэггүй зоно байгуулха тухай дурадхал тэрэ ЧССР-тэй хамта оруулhан, сэрэгэй-политическэ хоёр холбооной хоорондохи хилэ дээрэ ядерна буу зэбсэггүй газар байгуулха асуудалаар хөөрэлдөөгөө үргэдхэхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

ГДР-эй ниислэл хото ехэ hайндэртөө — 750 жэлэй ойдо бэлдэнэ. Энэ hайндэр ерэхэ жэлдэ тэмдэглэгдэхэ юм. Социалис немец гүрэнэй соёлой политическэ ба экономическа түб болохо Берлин хото хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ байнхай. Тэрэ ерээдүй тээшээ бата найдамтайгаар хаража байдаг ороной түхэл шарай болоно.

Станислав МАКАРЕНКО,
ТАСС-ай корр.

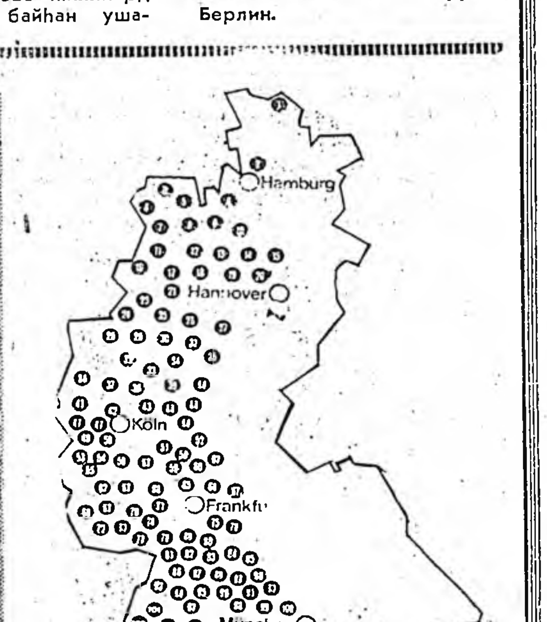
Берлин.

ФРГ. Американ ракетно-ядерна буу зэбсэгүүдые оронhоо гаргаха, ядерна hомо хэрэглэлгүүдые угы хэжэ эрилтэтэйгээр Баруун Германиин түрүү үзэлтэй олониитэ эршэмтээр тэмсэнэ. Дайн дажарта эсэргүү намарай тэмсэлдэ үе дамжан байдал хангаха, ядерна туршалгануудые болюулха эрилтэ табигдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шөертдэ болоhон жагсаалда хабаадагшад амгалан байдалай hүлдэ болохо гулабхаануудые огторгой оодэ табижа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

«Унзере цайт» газетын бэшэhэнэй ёhoop, США-гай болон НАТО-гай сэрэгэй 112 объект ФРГ-гэй газар дээрэ байрлуулагдадаг байна. Американ ядерна ракетэнүүд эндэ тодхогдонхой.

ТАСС-ай фотохронико.

ВЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛ

АРАДУУД hАЙШААН ДЭМЖ...

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев ба США-гай президент Р. Рейган хоёрой Рейкьявигта (Исланди) октябриин 11—12-то уулзаха тухай советамерикан хэлсээе бүхы дэлхэй hайшаан дэмжэжэ байна.

Нёдондо жэлэй ноябрь hарада советамерикан дээдэ тушаалтадай Женевэдэ уулзаhанhaa хойшо үнгэрhэн саг соо уласхоорондын байдалда үндэhэн хубилалта болоогүй. Ушар иимэhээ мүнөө дэлхэйн олониитэ болохоёо байhан уулзалга тухай энэ мэдээсэлые сэдьхэлээ ханан угтажа. шахардуу шанга байдал hуларуулагдаха бэзэ гэжэ найдана. Бодомжогүйгөөр буу зэбсэгүүдэй ехээр бүтээн гаргагдажал байhanhaa хүн зон эсэшэнхэй. Ядерна зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада гаргаха талаар аюулта ябуулгануyд тэдэниие бүри ехээр айлгана.

Женевэдэ болоhон уулзалгын hүүлээр бүтэмжэтэй hайн үйлэ хэрэгүүдшье болоhон байна. Эндэ Советскэ Союзай ядерна тэhэлэлгэнүүдээ зогсоолго, тэрэшэлэн Стокгольмдо зарлагдаhан конференциин амжалта, ядерна энергетикые аюулгүйгөөр хүгжөөхэ тухай Венэдэ абтаhан конвенцидэ гар табилга, сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаададаггүй оронуудые толгойлогшонорой Хараре хотодо болоhон уулзалгын амжалтатай түгэсэлгэ нэн түрүүн нэрлэгдэхэ болоно. Гэбэшье дэлхэйн политикын гол хараа шэглэл болохо ядерна дайнай аюулые зайсуулалга ба арадуудай аюулгүй байдал, бата найдамтайгаар хангалгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ нэгэшье алхам урагшаа хэгдээгүй. Мүнөө бодото ушар байдалые гансахан Советскэ Союз зүбөөр ойлгоод байна бэшэ, мүнөө Рейкьявигта уулзаха тухай М. С. ... дурадхалые Холбоото Штад... гөөд байхада, Женевэдэ ... юумэнүүдые бодото ... замаар горитойхон шэнэ ... зэ гэhэн этигэл найдаба...

М. С. Горбачев Р. Ре... Рейкьявигтахи уулзалга ... шэнжэтэй байха. Уулзалгын гол гурбан зорилго таби... хеэр, Женевэдэ хэлсэгдэhэн... Горбачевой албанай хэрэгээ... гые бэлдэлгэ; хоёрдохёор, ... байhан эрхэ байдалда бодото... жэ, Европодохи дунда ... дагдаха ракетэнүүдэй асууд... стратегическэ, добтолхы ба ... дайдада гаргагдаха зэбсэгү... асуудал шиидхэлгэ хангаха ... рюулагдаhан тодорхой ... зүбшэлгэ; гурбадахяар, совет... ёр талын харилсаануудай, ... гиональна буhалгаануудтай ... далнуудые зүбшэн харалга.

Элдэб оронуудай правите... хүтэлбэрилэгшэд, хилын ... тическэ ба ниитын элитэ ажа... хэблэл, радио болон телеви... американ дээдэ тушаалтада... хабаадагшадай урда табигда... хала зорилгонуудые hайшаан... дэнэй хүдэлмэридэ амжалта... вет-американ харилсаануудhaa... рэхи байдалай хуби зааяа... ядерна ба замбуулинай зэ... лаар орёо бэрхэшээлтэ ... шиидхэлгын ехээр дулдыдан... тэдэнэр ойлгожо байна.

НЮРНБЕРГЫН hУРГААЛЫЕ МАРТАХ...

Нацис сэрэгэй гэмтэ ябуулга хэгшэдтэ зэмыень амесуулха талаар Уласхоорондын сэрэгэй трибуналай шиидхэбэриин Нюрнбергдэ абтаhаар 40 жэлэй ой бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр тэмдэглэгдэhэн байна. 1945 оной ноябриин 20-hoo 1946 оной октябриин 1 хүрэтэр үргэлжэлhэн трибуналай заседани дээрэ тэдэнэр дэлхэйн хоёрдохи дай үүдхэhэн, үзэгдээ, дуулдаагүй муухай алалга, хюдалга хэhэн хэрэгтэ гэмтэд гэжэ мэдэрэгдээ. Энэ дайнда 50-hаа дээшэ миллион хүнэй ами наhан алдагдаhан, тэрэ тоодо совет арад 20 миллион хүбүүд болон басагадаа гээhэн байна. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ алалга хюдалгаар иимэ ехэ, зэрлиг муухай дайн байгаагүй. Концентрационно лагерьнууд, хорлон алалга, крематори, юрын хүн зониие, плендэ абтагшадые буудан алалга — эдэ бүгэдэ хадаа хүн зониие усадхалгын Гитлерэй индустри байhан юм.

Нюрнбергдэ болоhон трибунал фашис журамай толгойлогшонорые шангаар хэhээhэн гээшэ. Гэбэшье тэрэнэй абаhан шиидхэбэри олон арбан миллион хүнүүдэй ами наhанай ба зоболон эдлэhэнэй түлөө гансахан үhөөгөө абалга бэшэ байгаа. Трибуналай шиидхэбэри уласхоорондын эрхэнүүдэй нормо болоhон юм. Тэдэ шиидхэбэринүүдынь мүнөөшье империалис ээрхэг түримхэй ябуулгануудта, эб найрамдал ба аюулгүй байдалда эсэргүү сэрэгэй гэмтэ ябуулга ба үгэсэлгэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлэй нүлөө ехэтэй зэбсэг байhан зандаа. «Ээрхэг түримхэй дай үүдхэлгэ хадаа миил гэмтэ ушарал бэшэ, харин уласхоорондын хүндэ ... ябуулга мүн» гэжэ трибуналай ... дотор тэмдэглэгдэнхэй.

Уласхоорондын сэрэгэй т... дэлмэриин дүүргэгдэhээр 40 ... үдэр олохон оронуудта Нюр... гаалда зорюулагдаhан пресс... митингнүүд, олоной хабаада... жээ ябуулганууд үнгэргэгдөө... до, ООН-ой штаб-квартирада ... дын олониитын, политическ... тэй уулзалга болоо. Гитлер... мын үзэгдөөгүй муухай гэ... нуудта эсэсэй дүн гаргаhaар ... дэ болоhон трибуналай шии... хала бэшэ гээд тэндэ үгэ х... лон тэмдэглээ. Тэрэ шиидх... нөөшье удха шанараа гээгээ... хэдэ, буу зэбсэг ехээр бүтээ... дижэ, түрүүлэн ядерна сох... лагдаhан» ядерна дай хэхэ, ... да» бэлдэхэ гэhэн «бодомжо... гүү найдамтай хаалта бодхоо...

Нюрнбергын hургаалнууд ... найрамдалай ба арадуудай ... хэрэгтэ хохидолтойгоор дэлх... зонхилхые тэгүүлэгшэдтэ мүн... нуулга боложо үгэнэ. Дэлхэй... дайн олон миллион хүнүүдэй... алдуулhан, хэмжээлэгдэшэгүй ... лон, хохидол асарhан гээшэ ... хэйн гурбадахи дайнай хүн т... ёл болбосоролдо эсэс таби... той. Хүн түрэлтэн тиимэ юум... гүй, тиин түүхын hургаалые ... уялгатай.

ЛЕЙБОРИСТНУУД ХУБИЛАЛТА ХЭХЫЕ ОРО...

Англиин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн оронойнгоо политическэ байдалда хубилалта түйлахые эдэбхи ехэтэйгээр оролдоно. Иимэ гол тобшолол лейборис партиин Блэкпулдэ болоhон конференци дээрэ хэгдээ. Конференциин делегадуудай ба партиин хүтэлбэрилэгшэ Н. Киннок гэгшын хэлэhэн үгэ, мүн конференциин шиидхэбэринүүд дотор политическэ ажал ябуулагшад болон олониитын ухаан бодолдо бии болоhон hайшаалтай хубилалтанууд тэмдэглэгдээ. Тэдэ хубилалтануудай эшэ үндэhэн хаанаhааб гэхэдэ, нэгэ талаhаа, ядерна дайнай аюулай улам ехэ боложо байhан ушарhaa, нүгөө талаhаа, тэрэ аюулые усадхалгада зорюулагдаhан совет эб найрамдалта, бүтэмжэтэй hайн эдэбхи үүсхэлнүүдэй нүлөөhөө.

Англиин лейбористнууд консерваторнуудай правительствын американ хэлбэритэй милитарис политикые буруушаан шүүмжэлээ. Тэдэнэр США-гай далита ракетэнүүдые орон нютагhaaнь абаашаха ба ядерна бүхы баазануудыень усадхаха эрилтэ табижа, «дулдыданги бэшэ ядерна хүсэндэ» түшэглэхэ политикаhаа арсахаяа байhан тухайгаа мэдүүлээд, уhан доогуур ябадаг атомна флодоо hэльбэн шэнэлхэ ба американ ракетно-ядерна «Трайдент» гэдэг системээр зэбсэгжүүлхэ гэhэн консерваторнуудай правительствын түсэбые эрид шууд буруушаагаа.

Конференциин документнүүд дотор Холбоото Штадуудай гадаадын политикын хэдэ хэдэн хараа шэглэл эрид шууд буруушаагдана. Тодорхойлон хэлэбэл, «одото дайн» гэдэг программа, Никарагуада эсэргүү «соносхогдоогүй дайн» ба бэеэ даанхай Ливидэ эсэргүү дээрмэшэн ёhоной добтолго гэхэ мэтэ С... рэгэй хүсөөр дэлхэйн элдэб ... бэелүүлэгдэжэ байhан аюулта ... болоно.

Дотоодын политикын асу... талаар лейбористнууд өөhэдын... ренци дээрэ зүүнэй тала бари... hанаа харуулба. Н. Кинногой ... дотор Тэтчерэй правительств... но-экономическа хараа шугам ... шүүмжэлэгдээ. «Баяшуулые бүри ... гохын, үгытэйшүүлые бүри ... болгохын тулада тэрэ өөрын... хүсые сүм хэрэглээ» гээд К... Эндэ бодото байдал өөрыгөө ... харуулна. Консерваторнуудай ... тэлбэридэ ерэhэнhээ хойшо ... хүдэлмэригүйшүүлэй тоо гурб... олошороо. Аяар зургаан милл... тэй ядуу байдалтай, дүрбэн ... нэй нэгэн хонохо газаргүй, ... гээрэл, элүүрые хамгаалга, гэ... рилга ехэ гээгдэлдэ оронхой.

Лейбористнуудай ерээдүйн ... во хүнүүдэй хүдэлмэригүйдэж... буу зэбсэгүүдтэ гаргашалагда... мүнгэ зөөри бага болгон, арад... дал hуудал hайжаруулхые оро... Н. Киннок лейборис партиин ... үмэнэhөө делегадуудые найд...

Блэкпулдэ үнгэргэгдэhэн ко... дүнгүүд хэдаа ерэхэ жэлэй хаб... дахаяа байhан парламентын ... лейбористнууд илалта түй... залан сэхэ мэдүүлгэ мүн боло... литическэ байдал шэнжэлэгшэд... тэ үгтэнэ.

Г. Ш...

ТАСС · АПН
ХИЛЫН СААНАhАА

РЕЙКЬЯВИГТА БОЛОХО УУЛЗАЛГЫЕ ДЭЛХЭЙН ОЛОНИИТЭ hАЙШААНА

ДЕЛИ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой США-гай Президент Р. Рейгантэй Рейкьявигта уулзахаяа байhыень hайшаанабди гэжэ Индиин президент Заил Сингх хэлэбэ. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга «hайн үрэ дүнгүүдые үгэжэ, ядерна дайнай аюулые усадхаха арга олгоходоо болохо» гэжэ найдана гэжэ Индиин президент Мадхья-Прадеш штадай Джабалпур хотодо үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Ядерна буу зэбсэгүүдые хуряаха хэрэгтэ түрүүлэн ... уулзалга үнгэргэхын түлөө Индиин премьер-министр Раджив Ганди ехэ оролдолго гаргадаг юм гэжэ Индиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын тусхай түлөөлэгшэ журналистнуудай асуудалнуудта харюусахадаа тэмдэглэбэ.

НЬЮ-ЙОРК. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй болохоёо байгаа уулзалгые монгол орон hайшаажа, урма баяртайгаар угтажа байна гэжэ ООН-ой Генеральна Ассамблейн энэ дэ болохо байhан сесси дээрэ МНР-эй делегацие толгойлоhон, МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугэрсүрэн хэлээ. Энэ уулзалга ядерна болон бусад түхэлэй буу зэбсэгүүдые хизаарлаха, саашадаа усадхаха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые замбуулинай дайдада гаргалгые зайсуулха талаар үгэеэ ойлголсохо арга олгохо ааба гэжэ этигэн найданабди гэжэ министр тэмдэглээ.

Рейкьявигта болохоёо байhан хөөрэлдөөнүүд буу зэбсэгүүдые хуряаха хэрэгтэ ехэ хубита оруулха үялгатай гэжэ Уругвайн гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. Иглесиас хэлэбэ. Хүн түрэлтэндэ ядерна дайнай аюулай тохёолдуулагдажа байхада, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха тухай асуудал тон шухала удха шанартай болоно. Ядерна дайн хэзээдэшье үүдхэгдэжэ ёhогүй, тэрэнэй иламгүй байхаар гэжэ хэлсэгдэhэн хамнай.

КАБУЛДА КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

КАБУЛ. Советскэ Союз Афганистанда али бухы туhаламжа үзүүлнэ. Энэниие бидэ үндэроор сэгнэнэбди гэжэ НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРА-гай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. А. Кештманд хэлэбэ. Афган-совет экономическэ харилсаанай 120 гаран хүдэлжэ байдаг объект республикын экономикодо айхабтар ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ тэрэ Кабулда үнгэргэгдэhэн конференци дээрэ тэмдэглээ. С. А. Кештмандын хэлэhэн элидхэл мүнөөдэр энэ толилогдобо. Энэ жэлдэ ДРА-гай социально-экономическа хүгжэлтын табан жэлэй түсэбтэ хабаатай асуудалнууд энэ үргэнөөр табигдаhан байна. Экономикын зарим hалбаринуудта горитой ехэ дутагдалнууд бии байна гэжэ тэрэ хэлээ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Арад түмэнэй үндэhэ шэнжэтэй» — Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Бадиевай статья. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — суглуулбари. «Шан барюулагдаба» — А. Субботиной статья. «Тоннель барилга дээрэ» — П. Натаевай репортаж.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Арад түмэнэй үндэhэн шэнжэтэй» (түгэсэл). «Үялгаа мэдэрэн» — Р. Шолоновагай статья. «Граждан мэдэрэл хүмүүжүүлхэ» — Л. Цыбиковагай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Хэлэhэн үгэдөө хүрэжэ» (үргэлжэлэл). «Үhэ заhагша, радио-механик» — Ю. Коркиной статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Хэлэhэн үгэдөө хүрэжэ» (түгэсэл). «Патриот» — суглуулбари.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.00—Союзна республикануудай хүүгэдэй уран hайханай коллективүүдэй концерт. 10.30 —Баримтата фильмүүд. 11.20 —Е. Исаев. «25 час» гэhэн поэмэ. 11.45—СССР-эй арадуудай дуу, танец. 12.15—[illegible] — уран hайханай фильм. 13.40—«Все клоуны» —фильм-концерт. 14.05—Политическэ театр. Моссоведэй нэрэмжэтэ театрай «Суд над судьями» гэhэн жүжэг. 17.00—Гармонь дээрэ наадаха. 18.00—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак»—ЦСКА. 20.15—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.35—[illegible] — уран hайханай фильм. 22.00—Время. 22.35— СССР-эй Конституциин үдэртэ зорюулагдаhан [illegible] чемпионат. 00.15—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ П...

Москва. 9.00—... настика. 9.20—... лана хатарна ... фильм. 10.10—... hайханай бо... 10.50 — Мультф... «...16 хүрэтэр б... шэ наhатайшуул... вет дуунай ко... Соносхол. 12.15—... ковский тухай... хүгжэмэй hайн... «КВН-86». Моск...

Газетымнай индекс — 50901

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-44-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-68-96, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, перепечатки — 2-54-93, писем и сельхозпроп — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина ... Н-00652. Заказ № 231. Индекс 50901

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕ...